

SZAKDOLGOZAT

OE-KVK-TMPK

2022

T009324/FI12904/K

Lőz Erika Mária

Törzskönyvi szám:

Óbudai Egyetem
Kandó Kálmán Villamosmérnöki Kar
Trefort Ágoston Mérnökpedagógiai Központ

**A LEMORZSOLÓDÁS MEGELŐZÉSÉT SZOLGÁLÓ
MÓDSZEREK A SZAKKÉPZÉSBEN**

OE-KVK-TMPK

2022

Lőz Erika Mária

Törzskönyvi szám: T009324/F112904/K

ÓBUDAI EGYETEM
ÓBUDA UNIVERSITY

Óbudai Egyetem
Kandó Kálmán Villamosmérnöki Kar
Trefort Ágoston Műnőpedagógiai Központ

SZAKDOLGOZAT FELADATLAP

Hallgató neve: Lőz Erika Mária

Szakedolgozat száma: SZD21083114157450

Törzskönyvi száma: T009324/FI12904/K

Neptun kódja: XXXXXXXXXX

Szak: gyakorlatvezető mentortanár pedagógus-szakvizsgára felkészítő

Specializáció:

A dolgozat címe: A lemorzsolódás megelőzését szolgáló módszerek a szakképzésben

A dolgozat címe angolul: Methods for preventing drop-out in vocational training

A feladat részletezése:

1. A lemorzsolódás általában, a szakképzésben és saját iskolai tapasztalatok tükrében
2. Saját intézményben alkalmazott módszerek, mint lehetőségek
3. Módszertani javaslatok: saját „pilot” alapú preferált programok, különös tekintettel a jobb agyféltekés rajzolásra
4. Tapasztalatok, eredmények, összefoglalás

Intézményi konzulens neve: Tomory Ibolya

A kiadott téma elévülési határideje: 2022. december 15.

Beadási határidő: 2022. 05. 15.

A szakedolgozat: Nem titkos.

Kiadva: Budapest, 2022. 03. 17.

P.H

Intézetigazgató

A dolgozatot beadásra alkalmasnak találom:

belső konzulens

.....
külső konzulens

V/6.sz.melléklet

ÓBUDAI EGYETEM

Kar neve

HALLGATÓI NYILATKOZAT

Alulírott hallgató kijelentem, hogy a szakdolgozat/diplomamunka saját munkám eredménye, a felhasznált szakirodalmat és eszközöket azonosíthatóan közöltem. Az elkészült szakdolgozatban/diplomamunkában található eredményeket az egyetem és a feladatot kiíró intézmény saját céljára térítés nélkül felhasználhatja, a titkosításra vonatkozó esetleges megkötések mellett.

Budapest, 2022. május 4.

.....
hallgató aláírása

Tartalom

Bevezetés	4
1. A lemorzsolódás általában, a szakképzésben és saját iskolai tapasztalatok tükrében...5	
2. Saját intézményben alkalmazott módszerek, mint lehetőségek	16
3. Módszertani javaslatok: saját „pilot” alapú preferált programok, különös tekintettel a jobb agyféltekés rajzolásra	28
3.1. Jobb agyféltekés gondolkodás - Művészeti nevelés, mint személyiségfejlesztés	28
3.2. Jó gyakorlat, bevált megoldás a lemorzsolódás csökkentésére	33
3.3. Aktuális helyzet az online tanítás után	36
4. Egy felmérés: Tapasztalatok, eredmények	41
Összefoglalás	53
Summary	56
Szakirodalom, források	58
1. sz. melléklet	60
2. számú melléklet	69
3. sz. melléklet	76
4. sz. melléklet	78
5. sz. melléklet	80
6. sz. melléklet	89

Bevezetés

Szakedolgozatom témája a lemorzsolódás megelőzését szolgáló módszerek a szakképzésben, illetve a korai lemorzsolódás megelőzése. Az iskola, amelyben tanítok, a SE Semmelweis Ignác Többcélú Szakképző Intézménye. Itt vagyok osztályfőnök, illetve én vezetem az osztályfőnöki munkaközösséget, ahol az egyik legnagyobb feladat a korai, végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése. Iskolánk Kispest csendes, zöldövezeti kertvárosi részében fekszik. Diákjaink többnyire a szomszédos kerületekből érkeznek, de tanulóink közel fele a Budapest déli agglomerációs övezetéből jár be hozzánk nap, mint nap. Az iskolát 1965-ben alapították, s mivel kezdetben egészségügyi szakközépiskolaként működöttünk, 1970-ben felvettük az anyák megmentőjének, Semmelweis Ignácnak a nevét. Jelenleg szociális, egészségügyi és pedagógiai ágazat képzéseivel foglalkozunk.

Nálunk fontos probléma a hiányzások, „lógások”, kezelése. Sokszor tudható, hogy súlyos családi, szociális konfliktusok húzódnak meg a háttérben, illetve a sok vidékről naponta bejáró tanuló összetett problémaköre, ami miatt a tanuló nem jelenik meg az iskolában.

Munkám során ez egy fontos kérdés, és ennek a vizsgálata különösen érdekes számomra, mert meglátásom szerint a hiányzás lehet a gyerek mentális állapotának, családi helyzetének tünete, és megpecsételheti a sorsukat. Így, amikor a szakdolgozati téma választására került sor, egyértelmű volt, hogy ezt a kérdéskört szeretném több szemszögből is körbejárni.

Amikor elvégeztem az iskolai szociális munkás szakot a Kodolányi János Egyetemen, megismerkedtem a pedagógiai szemléletű szociális munkával, egész más szemszögből látom a hiányzások problémakörét. Az iskolákban gyakran a „gond eltávolítása” tűnik járható útnak. Az iskolák számára az ilyen tanulók áthelyezése, minden komolyabb háttérvizsgálat nélkül gyakorlattá vált. Sajnos a pedagógus társadalom nem lát bele a gyerekvédelem rendszerébe. Nagyon kevés információ van arról, mi történik a gyerekekkel és a családdal például egy esetleges védelembe helyezés esetén. Sokszor még a legjobb szándékkal sem tudtuk, mit kellene tennünk. Lényeges és fontos lenne, hogy jobban megismerjék a pedagógusok ezt a területet is. Jó ideje divat a fiatalok körében a „lógás”. Az óra helyett inkább elmennek a közeli plázába, ha jó idő van, akkor kimennek a

szabadba és elbliccelik az adott órát. Elég, ha nincs kész a házi feladat, vagy számonkérésnek jött el az ideje, és máris megfogyatkozik az osztály létszáma. Nem ritka látvány a hétköznapi utcákon mászkáló fiatalok csoportja sem. Mégiscsak vonzóbb a barátnővel vagy a barátokkal kirakatokat bámulni, mint a tanár unalmas mondandóját hallgatni.

Miután a környezetemben több hasonló iskola (többnyire technikumok, szakképzők) is ezzel a problémával küzd, így a szakdolgozatomban leírt vizsgálatok eredményei esetleg nekik is segíthetnek, illetve az általunk kidolgozott módszerek alkalmazásával ők is sikeresen küzdhetnek meg az iskolai lemorzsolódással.

1. A lemorzsolódás általában, a szakképzésben és saját iskolai tapasztalatok tükrében

Az iskolai teljesítmény és a későbbi foglalkoztathatóság egyértelmű összefüggéseket mutat, éppen ezért szerepel az Európai Unió 2020-as célkitűzései között a korai iskolaelhagyás csökkentése. A lemorzsolódás mögött többnyire egyéni, de több esetben társadalmi és az iskolarendszerben található okok összefüggése húzódik meg. A legnagyobb számban a kedvezőtlen szociális-gazdasági helyzetben élő társadalmi réteget érinti Magyarországon és az Európai Unió más országaiban is. Amennyiben ezek a fiatalok képzettség nélkül hagyják el a középiskolát, hátrányaik tovább fokozódnak, hiszen nagy eséllyel lesznek munkanélküliek. Ezek a diákok a sorozatos iskolai sikertelenség miatt, később is nehezen vágnak bele bármilyen képzésbe. *(Fehérvári, 2015)*

A végzettség nélküli iskolaelhagyás a szakképzés területén hazánkban nagyon magas, közel 30%-os, ugyanakkor érdekes ellentmondás, hogy Magyarországon meghatározó probléma a szakképzett munkaerő hiánya. A lemorzsolódás az iskolai kudarcok gyakori következménye. Az alacsony iskolázottság, a munkaerőpiacról és nem mellesleg a társadalomból való kirekesztődés veszélyeit hordozza magában. A jövő szempontjából nehézséget jelent, hogy a szakiskolai végzettséggel általában együtt járó alacsonyabb társadalmi státusz miatt tovább csökkent a szakgimnáziumok, technikumok presztízse, még akkor is, ha a jövedelmi kilátások napjainkban egyáltalán nem rosszak. Jó szakemberből ma nagyon kevés van, pedig ők jól kereső tagja a társadalomnak. Ahogy

azt az alábbi munkaerőpiaci piramis is mutatja (lásd 1.1 ábra), a szakképzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentése nagyon fontos feladat. Az elsődleges cél az alapkészségek fejlesztése, de ezen túl figyelni kell arra is, hogy az oktatási és képzési rendszer igazodjon a munkaerőpiaci igényekhez, hiszen ezeket a fiatalokat versenyképes munkaerővé képezni elengedhetetlen feladat a társadalom számára. Talán ez motiváló tényező lehet a szakképzés jövőjét tekintve. (NSZFH, 2021)

A gazdaság igényeihez alkalmazkodva a munkavállalóknak megfelelő kognitív készségekkel kell rendelkezniük. A versenyképes munkaerő képzésének az egyik alapja az oktatási és képzési rendszerek a munkaerőpiaci igényekhez való igazodása. A másik sarokköve pedig az alap kompetenciák szintjének emelése, hiszen a szakképzésben tanulók esetében ez az egyik legkritikusabb pont, így mindenképp külön figyelmet fejlesztést igényel.

Az itt tanulók kudarcainak okai ugyan összetettek, de egyértelmű összefüggés mutatható ki a lemorzsolódás, és az érintett diákok gyenge szövegértési és számolási készségei között, ami jóval elmarad mind az OECD, mind pedig a régiós átlagtól. (PISA, 2012)

Forrás: GINOP 6.2.2 projekt ,

https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=720

1.1. ábra: A versenyképes munkaerőképzés alapjai

A lemorzsolódás szóhasználatot sokan nem tartják elég tudományosnak, mivel ez sokféleképpen, értelmezhető. Jelenthet például státuszt, amikor az egyén nem halad tovább az iskolai útján, nem szerez végzettséget, de a lemorzsolódás lehet esemény, hiszen köthető egy konkrét időponthoz: az iskolai jogviszony megszűnéséhez, amiről dokumentum születik, ugyanakkor a lemorzsolódás egy hosszabb folyamat, amely feltárja az attitűdök és viselkedésminták típusait, feltárja az iskolai teljesítményre vonatkozó jellemzőket stb., Leginkább mégis azt, hogy milyen faktorok valószínűsítik a lemorzsolódást. (Rumberger, 2012).

A hazai kutatások azt az eredményt mutatják, hogy a lemorzsolódás egy hosszas folyamat eredménye, amely során már az általános iskolai évek alatt láthatóvá válnak a kockázatok. (Bánkúti és mtsai., 2004; Liskó, 2003).

A kutatások főként a tanuló tanulmányi útjának eredményességét, szocioökonómiai háttérét és etnikai hovatartozását nevezték meg vizsgálódásuk főbb szempontjainak. A szocializáció folyamata jóval az iskolába lépés előtt elindul, hiszen az elsődleges szocializációs szintér a család. A hátrány már az általános iskolás évek alatt kialakulhat, míg maga a lemorzsolódás középiskolai szinten következik be. Ez a jelenség Magyarországon jellemzően a szakiskolákhoz, szakgimnáziumokhoz, technikumokhoz köthető, vagyis erőteljes az iskolatípusok közötti különbség. Ennek nyilvánvaló oka, hogy a továbbhaladási esélyek különböznek képzési típus szerint. Az is magyar sajátosság, hogy a képesség szerinti különbségek erőteljesen összekapcsolódnak a tanuló szociokulturális háttérével, melyet a hazai és nemzetközi tanulói teljesítménymérések is bizonyítanak. (Ostorics, 2015; Balázsi és Horváth, 2011).

Érdekes a téma megismerése elején megvizsgálni az iskolakerülés okait. Arra a kérdésre, hogy miért nem járnak be a tanulók az iskolába, sokféle választ kaphatunk. Sokan úgy érzik, unatkoznak az iskolában, nem szeretik a kötöttséget, jobb a barátokkal elütni az időt. Emellett gyakran megjelenhet a számonkéréstől való félelem, vagy akár konfliktusok a tanárokkal és osztálytársakkal kapcsolatban. Gyakran találkozunk persze egyéni okokkal is. Az otthoni problémák elől menekülve, rossz társaságba kerülve, könnyen sodródhat egy fiatal az iskolakerülés útjára. Előfordul, hogy sajnos a család anyagi helyzete miatt a diák dolgozni kényszerül, amivel segíteni tud a családi költségvetésen, de van, hogy a cél, hogy beszerezhesse magának az éppen divatos

telefont, cipőt egyéb státuszsimbólumot, amivel az iskolában a középpontba kerülhet. Így megkaphatja azt a figyelmet, amit esetleg otthon nem kapott meg. Ugyanakkor ezek a diákmunkák sajnos nem csak az iskolai szünetekre, hétvégékre korlátozódnak, hanem sokszor hétköznapi délután is, az iskolából a munkahelyre siet. A délutánt, vagy sokszor az estét is, nem a pihenéssel, rekreációval, és utána a tanulással tölti, ahogy az a korának megfelelő lenne. Ilyenkor hogy is várható el, hogy jól teljesítsen az iskolában? A másik vetület pedig, hogy megtapasztalja a viszonylagos anyagi függetlenséget, amely során gyakran inkább a munka világába menekül, és ott hagyja az iskolát. Sokszor találkoztam ezekkel a gondolatokkal, és csak hosszas győzködés után tudtam néhányukat meggyőzni róla, hogy ha nem akarsz örökké árufeltöltő lenni, akkor bizony tanulnod kell.

Voltak esetek, amikor a szülő sem volt partner benne, hiszen az életük anyagilag jobb volt, ha a gyermek is dolgozik.

Elsősorban az osztályfőnöknek kell észrevenni, hogy ha a diák a „lógás” útjára téved, de a szaktanárok is sok segítséget nyújthatnak, hogy a probléma felszínre kerülhessen. Ahány pedagógus, annyi személyiség. Gyakran nem is az osztályfőnöknek tud a legkönnyebben megnyílni a diák. Esetleg egy tanóra kapcsán felmerülő kérdéskor kerül szóba egy olyan téma, amely során kiderül a személyes érintettség.

Sajnos sokszor, helytelenül a pedagógusok regisztrálják ugyan az igazolatlan hiányzást, de nem értesítik a szülőket, csak ha már átlépte azt a határt, amikor már ez törvényszegésnek minősül. A gondviselők sokszor nem kérdezik meg, miért nem volt a gyerek iskolában, mindeközben az ok nem érdekli az iskolát. A többség szerint otthon sem nagyon foglalkoztak a kérdéssel, nem figyeltek rájuk.

Ha a fiatalok saját felelősségét firtatjuk, leggyakrabban azt a választ kapnánk, hogy: *”Nem gondoltam bele, nem foglalkoztam vele, eszembe sem jutott, hogy ennek mi lehet a következménye!”*. (Lőz, 2016. 31.o.)

Személyes véleményem szerint a pedagógusok és szülők nagy része nem érzéketlen a hiányzás, iskolakerülés hátterére, de gyakran túl későn veszik észre, hogy baj van. A félévi bizonyítványosztás, értesítők osztásakor derül fény az esetleges igazolatlan mulasztásokra, nagyszámú hiányzásokra. Természetesen, ahol aktív kapcsolatban áll a szülő az iskolával és a gyermekével, és ha az osztályfőnök is szívén viseli a „szárnyai alatt” nevelkedő tanulóinak sorsát, ott hamarabb is kiderülhet, hogy probléma van, nem

csak félévenként, így a folyamat elején még könnyebben meg lehet állítani a kimaradást. Ha nem haladta meg a hiányzás mértéke a tűréshatárt - amikor hivatalosan is értesítenie kell a szülőket a hatóságoknak -, akkor sok család számára meglepetést, felháborodást kelt a tény, hogy iskola helyett valahol máshol tölti az idejét a csemete. Az első felháborodás, csalódás lecsillapodása után érdemes időt szánni arra, hogy utánajárjunk: mi lehet a csavargás hátterében. Azért itt fontos megjegyezni, hogy ez csak akkor működik, ha a család együttműködik az iskolával, ami azért nem mindig a valóság.

A probléma hátterében akár a serdülőkor is lehet. A kamaszkor természetes velejárója a szembehelyezkedés a tekintéllyel, szabályokkal, a határok feszegetése, az identitáskeresés. A közösséghez való tartozás érzését kelthetik a közös lógások, veszélyhelyzetek keresése, átélése. Nyilván ez élettani helyzet, de a szakképzőkben ezek a szituációk nagyon el tudnak harapózni, ami már nem tolerálható.

Az iskolakerülésben szerepet játszhat a családi probléma, az adott intézmény, de befolyásolhatják személyiségbeli vonások is. Az iskolával kapcsolatban megjelennek a tanárokkal, az osztálytársakkal való konfliktusok, tanulási nehézségek (SNI, BTM stb.), sorozatos kudarcok. Pl. a gyerek nem érzi jól magát az osztályban, perifériára kerül, vagy tanulmányai sikertelenek. Nem tud megfelelni se a tanároknak, se az osztálytársainak, illetve saját magának sem. Mindezek mögött beilleszkedési zavar (BTM), szociális gátlás, a kapcsolatteremtés nehézségei, túlérzékenység, kisebbségi érzés, önbizalomhiány is állhat. Gyakran találkozhatunk ezeknek a fizikai jeleivel is. Az én iskolámban nem ritka a „falcolás”, a bulimia, az anorexia és az önbántás legváltozatosabb megjelenése. (Bábosik, 2003)

A sajátos nevelési igényű tanulóknak egy középfokú intézményekben történő iskoláztatása, az iskolai integráció egyik legizgalmasabb fejezete, amelynek a megvalósítása jelentős kihívás az intézmények számára, ahogy az nekünk is. Jelentős számú SNI-s és BTM-es diák jelenik az érettségit (is) nyújtó iskolákban. Ha ezek a tanulók többsége az elkezdett iskolatípust sikeresen befejezi, a hazai iskolarendszer sikerként könyvelheti el. Nálunk gyakori a funkcionális analfabéta diák, akik közül van, aki szépen olvas, de fogalma sincs róla mit olvasott. A diszlexiás tanulók tanulásának segítése óriási feladatot ró kollégáimra, sokszor nincs eszközünk rá, hiszen ez már gyógypedagógiai kompetencia.

A szakértői véleménnyel, és igazgatói határozattal rendelkező diszkalkuliás diákok száma a legmagasabb. Ez a részképességzavar számolási nehézséget tükröz, így ezen tanulók tanulási képessége rányomja a bélyegét más olyan tantárgyak eredményeire, amelyek a matematikai készséget igényelnek.

Iskolánkban a „papíros” gyerekek aránya megközelíti a 30%-ot! A sikertelen tanulók sorsa több szempontból is problémát jelent. Társadalmi szempontból egyáltalán nem mindegy, hogy hasznos tagjaivá válnak-e ezen tanulók a társadalmunknak. Az SNI-s tanulók iskolai kudarcai azért jelentenek különösen súlyos problémát, mert ezeknek a gyerekeknek a további életük többnyire „zsákutca jellegű”, szinte korrigálhatatlan. (Mayer, 2008)

A csavargás, iskolától való távolmaradás hátterében iskolai erőszak is állhat. Ilyen lehet zaklatás, testi, lelki bántalmazások, személyes tárgyak, vagy akár pénz erőszakos eltulajdonítása. Ez azonban a megfélemlítések miatt sokszor nem kerül felszínre sem otthon, sem a pedagógusok előtt. Ebben az esetekben nagyon jól lehet alkalmazni az iskolai szociális munkások gyakran használt csoportterápiás módszerét.

A szakképző iskolákban nagy a baj, sok diák ezeket iskolákat hagyja ott idő előtt. A diákok 13 százaléka a lemorzsolódás határán billeg (ez az arány az általános iskolákban 9, a technikumokban 6 százalék, a gimnáziumokban pedig az 1 százalékot sem éri el), a veszélyeztetett kilencedikesek több mint fele szakképző iskolában tanul. Nagyon nagy a szakadék a gimnáziumok, és szakképzők, szakgimnáziumok illetve a technikumok között. Bár itt azért találkozhatunk a „divatos” (informatikus, gazdasági) szakmákat oktató iskolákban kedvező ellenpéldákkal. Ugyanakkor minden kilencedik-tizedik 18-24 éves mindenféle iskolai végzettség nélkül próbál boldogulni a munkaerőpiacon.

Akármennyire is igyekeznek felkészíteni a diákokat a továbbtanulásra, sokszor a középiskola elvégzéséhez szükséges alapkompentenciák is hiányoznak, adott esetben nem tanult meg „tanulni”, ez pedig kudarchoz, és sok esetben lemorzsolódáshoz vezet. Nagyon sok a „papíros” diák, akiknek szakértői véleménye is van valamilyen sajátos nevelési igényről, tanulási zavarról. A 2019-es kompetenciamérés országos eredményei is erre mutatnak rá: a tizedikes szakképző iskolások eredménye nemcsak a hasonló korú, technikumban vagy gimnáziumban tanulókétól marad el, de a hatodikos általános iskolások átlagos szövegértési és matematikai képességszintjét sem éri el. A szakképző

iskolások eredményei persze nem azért rosszabbak, mert ők szakképző iskolába járnak, az állítás fordítva igaz: azért járnak szakképző iskolába, mert az eredményeik gyengébbek. Saját tapasztalatom volt, hogy egy 9-es technikumi osztályban tanulástechnika órán a szövegértést szerettem volna felmérni. Szerettem volna kideríteni, mennyire tudják kiemelni egy folyó szövegből a lényegét. Elég lesújtó eredményt kaptam. A kötőszavak kivételével mindent aláhúztak a szövegből, mondván, hogy ez a lényeg. Nagy többségük nem tudta elmondani egy mondatban a bekezdések lényegét. A 8 osztályos szövegértési feladatlapot a többség 30%-os eredménnyel tudta megoldani, a 6. évfolyam számára készített feladatsor megoldása kb. 80%-os volt. Ez az eredmény azért különösen kétségbeejtő, mert ezeknek a tanulóknak már szakmai szövegeket, ebben a tanévben, a gyermekvédelmi törvényt kellene értelmezni.

Ez nemcsak azt jelenti, hogy a szakképző/technikumi iskolákban tanítóknak keményen kell küzdeniük, ha a szakmaszerzésig el szeretnék juttatni tanítványaikat, hanem azt is, hogy a magyar oktatási rendszer még mindig nem képes elég hatékonyan ellensúlyozni az otthonról hozott hátrányokat. A tanulási nehézség korai diagnosztizálása, és ennek megfelelően a fejlesztés elengedhetetlen lenne. A hátrányos helyzetű fiatalokkal foglalkozó szakemberek abban ugyanis egyetértenek, hogy a sokszor mélyszegénységben élő, korán munkavállalásra kényszerülő tizenévesek számára a tanulás akkor jelenthet valódi alternatívát, ha a szakmaszerzés lehetősége mellett komolyabb ösztöndíjat is kaphatnak. Ha nem így lesz, marad a közmunka. Szerencsére a 2020-ban a szakképzésben megjelent az ösztöndíj rendszer, aminek az összege tanulmányi átlaghoz igazított, illetve a szakképzési munkaszerződés, ami fizetéssel jár. Nagyon fontos eleme ugyanakkor, hogy a diáknak nem lehet 7-nél több igazolatlan órája egy félévben. Az én osztályom is ilyen technikus osztály. Saját élmény, hogy ez a rendszer erősen motiváló a gyerekek számára.

Azt is tapasztalom továbbá, hogy nagyon nehézkes a kommunikáció a gyermekvédelmi rendszer és az iskola között. Magam is azért végeztem el az iskolai szociális munkás szakot, mert óriási hiányt láttam ezen a téren. A pedagógusképzésben erre nagyobb hangsúly kellene fektetni, mert kevés kolléga van tudatában, hogy a gyermekvédelmi jelzőrendszer része, így nincs lehetősége mérlegelni. A mentortevékenységem során mindig kiemelem ennek a fontosságát. Minden „gyanús” esetet jelenteni kellene.

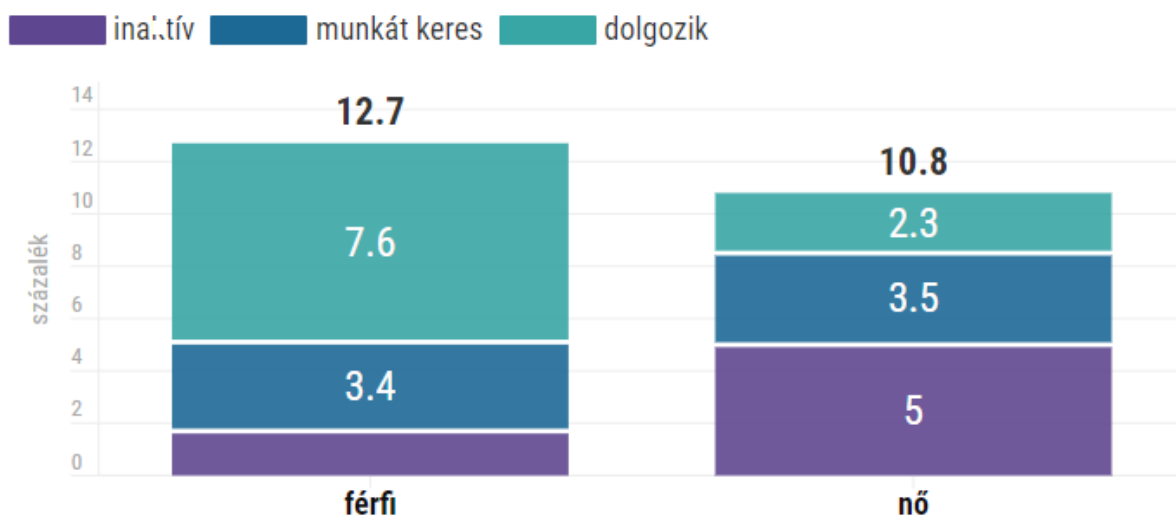
Diákcsoportokban történt beszélgetésekben elhangzottak alapján, többen érzik úgy a kamaszok közül, hogy nem kapnak megfelelő védelmet az intézménytől, a tanároktól. Sokan kifejezetten hiányolták a szigorúbb, egyértelműbb szabályokat, amelyek több biztonságot nyújtanának. Emellett szóba került az osztályfőnökökkel való személyes kapcsolatok hiánya, beszélgetések, odafordulás lehetősége. A gyerekek sokszor jelezték, hogy a pozitív motiváció, „dicséret” nagyon ritka, holott őket sokszor otthon sem magasztalják, és óriási lendületet vehet iskolai sikerük egy-két ilyen dicsérő gesztustól.

Az iskolai teljesítmény és hatékony tanulás összefügg az ember énképével, a saját magába vetett bizalmával. Akit sokat dicsértek gyerekkorában - az iskolában, vagy a családban - az bátrabban fogadja az új kihívásokat, könnyebben tanul és jobban is teljesít. (Lőz, 2016)

A statisztikai adatok szerint az iskolákból kimaradók, szakképzetlen, középfokú végzettséggel nem rendelkezőknek alig 30 százaléka képes a munkaerőpiacon megkapaszkodni. A tartós munkanélküliségnek súlyos következményei vannak egyéni és társadalmi szinten is. Társadalmi integráció hiányában a képzetlenek munkaerőpiaci esélyei, fizikai, mentális egészsége fokozatosan romlik, integrációjuk társadalmi költsége jelentős.

„Az európai tagállamok 2010-ben az Európa 2020 stratégiájában vállalták, hogy a 2013-2020-as uniós költségvetési ciklus alatt az iskolából lemorzsolódó fiatalok arányát 10 százalék alá csökkentik. Az uniós meghatározás szerint korai iskolaelhagyók, lemorzsolódók azok a 18-24 év közötti fiatalok, akik iskolai tanulmányaikat középfokú végzettség, szakképzettség nélkül fejezik be, és az adatfelvétel időszakában nem vesznek részt semmilyen képzésben. Az utolsó elérhető statisztikai adat szerint a szakképzettség nélküliek (18-24 év közöttiek) aránya Magyarországon majdnem 12 százalék. Ez azt jelenti, hogy kb. minden kilencedik magyar fiatal a tanköteles korban nem tudja képességeit kibontakoztatni, további boldogulásához megfelelő tudást, képzettséget, szakképesítést szerezni. A magyar oktatási rendszer egyik súlyos fogyatékosága, hogy nem csökkenti a társadalmi egyenlőtlenségeket, sőt. Bár nagyon jelentős eredményekkel büszkélkedhet a legkiválóbbak esetében, ugyanakkor magas az oktatási rendszerből végzettség nélkül kimaradók aránya.” (Tóth-Trautmann, 2021)

1. ábra A végzettség nélküli fiatalok munkaerőpiaci státusza 2019-ben

Forrás: Eurostat, Early leavers from education and training by sex and labour status [edat_lfse_14]

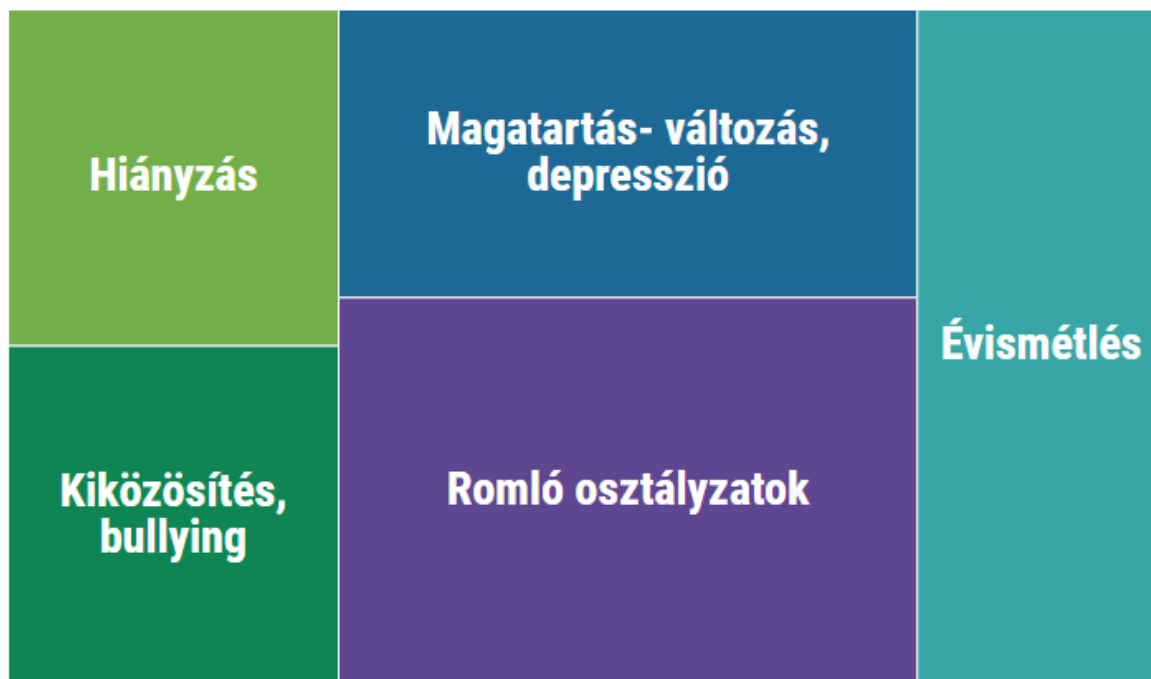
Forrás: <https://mfor.hu/cikkek/benchmark/a-koronavirus-ujabb-aggaszto-tarsadalmi-hatasa--igy-alakul-a-korai-iskolaelhagyas.html>

1.2. ábra: A végzettség nélküli fiatalok munkaerőpiaci státusza 2019-ben

Az iskolát szakképzettség nélkül elhagyó fiatalok munkaerőpiaci integrációját nemenként is érdemes megvizsgálni, hiszen jelentős eltéréseket mutat. (lásd 1. ábra) A képzettség nélküli fiatal férfiak többsége foglalkoztatott lesz, dolgozik. A nők mintegy fele azonban inaktív marad, nem dolgozik, nem keres munkát, feltehetően gyermeket nevel, családról gondoskodik.

A kutatások szerint a korai iskolaelhagyás és a lemorzsolódás hátterében a legtöbb esetben a hátrányos családi helyzet, a kedvezőtlen szociális háttér áll, ahogy azt már korábban is leírtam. A lemorzsolódás veszélyét fokozó tényezők tehát az igazolatlan hiányzások, tanulási nehézségek, a romló tanulmányi eredmények vagy gyakran az unalom, illetve a kamaszkorban sokszor előforduló depresszió (lásd 1.3. ábra). Egyes tényezők nyilvánvalóan nem ugyanolyan súlyúak, az azonban látszik, hogy a lemorzsolódás egyik fontos összetevője a befogadó társadalmi közeg hiánya. A fiatalok sem a családban, sem az iskolában nem kapják meg azt a figyelmet és támogatást, ami megfelelő önbizalmat és motivációt biztosíthatna hátrányos helyzetük leküzdéséhez. (Tóth-Trautmann, 2021)

2.ábra A korai iskolaelhagyás kockázatát jelző tényezők

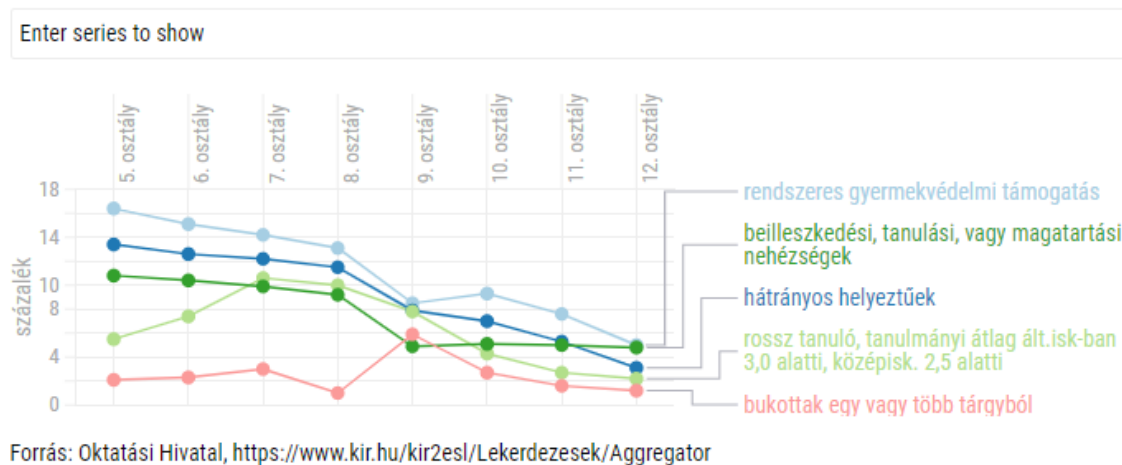
Forrás: Oktatás és képzés az EU-ban és itthon; <http://oktataskepzes.tka.hu/hu/crocoos/tudastar>

Forrás: <https://mfor.hu/cikkek/benchmark/a-koronavirus-ujabb-aggaszto-tarsadalmi-hatasa--igy-alakul-a-korai-iskolaelhagyas.html>

1.3. ábra: A korai iskolaelhagyás kockázatát jelző tényezők

A 2019/20-as tanévben a legjelentősebb lemorzsolódási veszélyt, a lemorzsolódási jelzőrendszer adatai szerint, a szociálisan hátrányos helyzet jelentette. (lásd. 1.4. ábra) Ez elsősorban a motiváció csökkentésével rontja a tanulási teljesítményt, amelynek egyik bizonyítéka, hogy a tanköteles kor után (Amelyik évben a tanuló betölti a 16.életévét, abban a tanévben tanköteles, jellemzően 10. osztály.) jelentősen csökken az oktatásban résztvevő hátrányos helyzetűek aránya. A hátrányos helyzet, képzetlen szülők, rossz lakhatás, szegénység, esetén, motiváló környezet nélkül nem lehet, vagy nagyon nehéz a középiskolában elvárt követelményeket teljesíteni az elmélyült, koncentrált tanulás feltételeit biztosítani. (Tóth-Trautmann, 2021)

3.ábra: A lemorzsolódás veszélyét jelző tényezők gyakorisága évfolyamonként

Forrás: <https://mfor.hu/cikkek/benchmark/a-koronavirus-ujabb-aggaszto-tarsadalmi-hatasa--igy-alakul-a-korai-iskolaelhagyas.html>

1.4. ábra: A lemorzsolódás veszélyét jelző tényezők gyakorisága évfolyamonként

„A mutatók alapján az általános iskolákban tanulóknak megközelítőleg harmada vagy gyermekvédelmi támogatásban részesült, vagy hátrányos helyzetű volt. A szociális helyzete miatt rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben, ingyenes vagy kedvezményes gyermekétkeztetésben, iskolakezdési támogatásban részesült az általános iskolások 16 százaléka. Hátrányos helyzetű, vagy halmozottan hátrányos helyzetű volt a tanulók 13 százaléka. A hátrányos helyzetűek azok a rendszeres gyermekvédelmi támogatásban részesülő diákok, akinek családjában az alacsony iskolai végzettség; a munkanélküliség vagy az elégtelen lakáskörülmények közül legalább egyik tényező fennáll, (halmozott hátrányok esetén két releváns tényező van jelen a gyermek családjában). A középiskolában a szociálisan hátrányos helyzetű tanulók aránya folyamatosan csökken. A 9-12 évfolyamon kedvezményekben, támogatásokban részesülők aránya átlagosan a fele az általános iskolai szintnek, hasonló tendenciák jellemzik a beilleszkedési, tanulási, magatartási zavarokkal küzdő diákok arányát is.” (Tóth-Trautmann, 2021)

2. Saját intézményben alkalmazott módszerek, mint lehetőségek

Ahogy az más szakképző intézményben, nálunk is megjelent a végzettség nélküli iskolaelhagyás problémája, a lemorzsolódás. Ennek megállítására az akkori fenntartónk a BVHSZC nagy erőfeszítéseket tett. 2018. május 1-étől egy pályázatban keretében csoportvezető tanárként vettem részt. Csoportjaimban 2X4 tanuló volt. Iskolai szinten cselekvési tervet dolgoztunk ki, de természetesen a csoportoknak szervezett programokon bárki részt vehetett. A projekt 2019. december 31-ig tartott. VEKOP-8.6.3-16-2017-00005 „A szakképzési intézményrendszer átfogó fejlesztése” azonosító számú projekt elsődleges célja a végzettség nélküli iskolaelhagyás és lemorzsolódás csökkentése, a szakképző iskolák kulcskompetenciáinak megerősítése, a szakképzés eredményesebbé tétele, és ez által a köznevelési rendszer méltányosságának, valamint a gazdaság versenyképességének növelése.

A cselekvési tervben az alábbi szempontrendszert vettem figyelembe:

	Cselekvési terv szempontrendszere:
1.	A probléma meghatározása rövid kifejtése
2.	Beavatkozási célterület meghatározása
3.	Elvégzendő feladatok, intézkedések
4.	A feladatok, intézkedések végrehajtásához kapcsolódó módszerek, eszközök kiválasztása
5.	Szükséges humán erőforrás
6.	Szükséges anyagi erőforrás
7.	Szükséges infrastrukturális fejlesztések
8.	Felelős
9.	Alátámasztó dokumentum
10.	Ellenőrzés, monitoring

Forrás: Saját készítés

2.1 táblázat: Cselekvési szempontrendszer (VEKOP projekt, saját megvalósítás)

A legfontosabb tényező az intézményünkben megjelenő probléma pontos meghatározása volt. A három legsarkalatosabb megoldandó feladatnak tartom:

- Az alapkompentenciák és társas-szociális kompetenciák folyamatos fejlesztését

- A korai lemorzsolódással veszélyeztetett tanulókra vonatkozó adatszolgáltatás nem biztosít elegendő információt ahhoz, hogy a lemorzsolódásban veszélyeztetett tanulók beazonosításra kerüljenek. Itt a feladatunk különböző mérések, amik alapján el tudjuk dönteni mely diákok, milyen fejlesztésre, korrepetálásra, esetleg tehetséggondozásra szorulnak. A szaktanárok segítsége mindenképp kiemelendő, hiszen ők ismerik legjobban a diákok konkrét hiányosságait a szaktárgyakra vonatkozóan, és ezeket összesítve egy komplex problémakört kaphatunk, amit szakemberekkel (pl.: fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus) részletesen kielemezhetünk, és megoldási stratégiát dolgozhatunk ki.
- A pedagógusok módszertani kultúrája, motivációja és tudásmegosztása nem biztosít támogatást a lemorzsolódás csökkentésében. Ki kell alakítani egy támogató attitűdöt a pedagógusok részéről. A pedagógusok azon készségeinek fejlesztését, amelyek fontos szerepet játszanak a lemorzsolódásban különböző érzékenyítő továbbképzésekkel, egymás közötti tudásmegosztással kívánjuk megoldani.

Többek között ezeket a problémákat a fejlesztési tervben részletesen kidolgoztam. (lásd 1.sz. melléklet) Érdekes, hogy míg korábban nem tartottam kiemelt feladatnak a digitális kompetencia fejlesztését, a digitális oktatás alatt kiderült, hogy nagy hiányosságok vannak mind a diákok, mind a tanárok esetében ebben a témakörben. Ennek érdekében workshopokat és tanfolyamokat tartottunk, illetve továbbképzéseken vettünk részt, ami ezen a téren sokat segített. Ilyen továbbképzés volt a 2019 januárjában „A digitális tábla (interaktív tábla, e-tábla) kreatív, élményközpontú használata a mindennapi oktatásban” című 30 órás akkreditált pedagógus továbbképzési program, amelyen a tantestület minden tagja részt vett. A továbbképzés során, olyan ismereteket, készségeket sajátíthattunk el, amelyek birtokában a tanítási-tanulási folyamatot eredményesebbé, hatékonyabbá tudtuk tenni. IKT eszközök, valamint a tanulást segítő programok készség szintű alkalmazását, digitális tartalmakat, illetve azok megfelelő kiválasztását és használatát sokkal könnyebben tudtuk alkalmazni a tanítási folyamatban.

A pályaorientációs tevékenység hatékonyságának fokozása szintén kiemelt kérdés. Vannak olyan tanulóink, akik téves, kevés vagy részleges információval rendelkeznek pályaválasztáskor, így már a középiskolába belépéskor lemorzsolódással

veszélyeztetettek. Túl „erős” iskolát választott, vagy csak a szakma nem felel meg a gyermek korábbi elképzeléseinek. Nem ritka a szakképzőnkben az ágazatváltás. Sajnos a 2020. évi szakképzés átalakítása miatt bevezetésre kerülő ágazati alapvizsga behatárolja ennek a lehetőségét, ugyanis az átjárhatóság az alapvizsga után már nem lehetséges. Így még fontosabbá vált a korai pályaorientáció kérdése, a mobilitási lehetőségek megismertetése a tanulókkal. Helyi és intézményi együttműködéseink nagy segítség a diákok visszavezetésének, reintegrációjának támogatásában, különös tekintettel a fejlesztésben részt vevő intézményeinek támogató szerepére például a tanulási, beilleszkedési, nevelési nehézségekkel rendelkező tanulók esetében. A szakszolgálatokkal kialakított szoros kapcsolatnak köszönhetően több fejlesztőpedagógus és gyógypedagógus segíti a munkánkat.

A cselekvési tervben fontos volt megjelölni a projektben az adott feladat felelősét, illetve az erőforrások meghatározása, amely a kivitelezésben nagy segítséget nyújtott.

A projekt a lemorzsolódás csökkenése érdekében egy *Cselekvési tervben* megfogalmazott beavatkozási pontokon, rendkívül széles spektrumon keresztül támogatta a korai lemorzsolódás lehetőségének csökkentését. (VEKOP-8.6.3-16-2017-00005, 2019.)

A csoportba bevont tanulókkal az előre meghatározott fejlesztési terveknek megfelelően fejlesztőfoglalkozásokat tartottunk, színházlátogatásokat szerveztünk, pályaorientációs foglalkozásokon vettünk részt, kiemelten foglalkoztunk szociális kompetenciáik fejlesztésével, különböző méréseket végeztünk, hogy elkerüljük a szakképzettség nélküli iskolaelhagyást. Részt vettünk a fenntartható fejlődést célzó projektnapon, hogy a tanulók felelősségteljesen gondolkodjanak a lehetséges jövőről, tudatosodjon bennük, hogy a jövő rajtuk is múlik. A különféle digitális és papír alapú tesztek kiértékeltem, és a tapasztalatokat felhasználva egyéni fejlesztési tervet készítettem a csoportom minden tanulójának a teljes tanévre vonatkozóan. Családlátogatásra mentünk, hogy jobban megismerjük a gyerekek körülményeit. A tanulók nevelése-oktatása érdekében együttműködtünk kollégákkal, mentálhigiénés szakemberekkel. Havonta csoportvezetői értekezleteken cseréltük ki a tapasztalatainkat. Mindezeket szigorúan dokumentáltuk. A projektmunka egyik legnehezebb feladata volt, a csoport tagjainak a fejlesztési terve,

amiket személyre szabottan készítettünk el, figyelve a gyermek mely kompetenciái a gyengébbek, illetve miben tehetséges. (VEKOP-8.6.3.16-2017-00005, 2019)

Két tanuló mellékelt fejlesztési tervének részletes kidolgozása pontosan meghatározza módot, hogyan lehetne a tanulókkal jobb iskolai teljesítményt elérni. Pontosán meghatároztuk, hogy mely területet, milyen időintervallumban, milyen gyakorisággal, milyen eszközökkel fejlesztünk. A célokat is előre kitűztük. (lásd 2.sz. melléklet)

G.D.-nél történt családlátogatás során megismerhettem a gyerek szociokulturális hátterét. G.D. nem a gyenge tanulmánya alapján került be a csoportba. Szülei iskolai végzettsége 8 általános, míg D. képességei többre hivatottak, így ennek a fejlesztésére került sor az év folyamán. Sajnos családi problémái miatt már a jegyei romlásának elkerülése is hatalmas eredménynek számít! (Édesanyja kórházba került, és óvodás korú testvérének ellátása rá hárult.)

Beszédhibája korábbi traumára vezethető vissza, viszont ez megnehezítette a társas kapcsolatok kialakításában. Önbizalomhiánya megakadályozta az iskolai előre haladásban, pedig jó képességekkel rendelkezik. Nem hitt magában. Fejlesztőpedagógussal, logopédussal és pszichológussal konzultálva alakítottuk ki az egyéni fejlesztési tervét. Verbális kommunikációját beszédtechnikai gyakorlatokkal, retorikai eszközök begyakorlásával, élszóbeli megnyilvánulás gyakorlásával erősítette a logopédus kolléga. Célul tűztük ki érthetőbb beszédet, a helyes artikulálást.

A szociális kompetencia, koncentráció fejlesztése külön teret kapott. Az önérvényesítés, önbizalom erősítése és a társas kompetencia hatékonyságának növelése volt a fejlesztési kiemelt területe. Az iskolapszichológussal egyeztetve a helyes konfliktusmegoldási technikák lehetőségeit gyakoroltuk. Asszertív kommunikációs gyakorlatokat végeztünk. A kommunikációban fontos nonverbális eszközöket, pl., mint testtartás sem hanyagoltuk el. Célunk volt, hogy helyesen alkalmazza a megtanult technikákat az adott szituációban. Képes legyen gyors érthető választ adni a kérdésekre, illetve, hogy magabiztosan fejlődjön.

Fontosnak tartottuk, hogy a képességeinek megfelelően tudjon tanulni. Így foglalkoztunk tanulási stratégia kialakításával, verbális emlékezet fejlesztésével. A szövegviszamondással, rövidebb szövegek, versek memorizálásával, tartalom

(bekezdésnyi) visszamondással a szóbeli számonkérésekre készültünk fel. A tanulási technika is kiemelt fejlesztési terület volt. A tananyag áttekintésével, a tananyag önálló feldolgozásában való támpontok adásával, az otthoni tanulást próbáltuk támogatni.

S.A. és G.D. osztálytársak voltak így a verbális kommunikációs gyakorlatokat ketten együtt gyakorolták. S.A. esetében a családi probléma is felmerült, így otthoni konfliktusok „helyes” kezelésével mindenképpen kellett foglalkozni. Az ő esetében mentálhigiénés szakember bevonása elengedhetetlen volt, aki gyakori személyes konzultációval tudott segíteni a tanulónak. Az ő tanácsára a sportot is alkalmaztuk terápiás megoldásként. Koncentrációját figyelemkoncentrációs gyakorlatokkal javítottuk, így kevésbé fáradt el a tanítási órák végére.

A tanév végén értékeltem is az éves munkát, ahol részletesen leírtam a tanuló jellegzetességeit, illetve a fontos célokat.

G.D. eredményei a fejlesztés során a mérési időszakban:

- A tanuló induló átlagához képest 0,7 javulás volt tapasztalható, különös tekintettel a szakmai tárgyakra (szociális ágazat)
- Beszédkészsége javult
- Kommunikációjában erősödött az önérvényesítés, asszertivitás
- Önbizalma erősödött

tanuló neve	belépéskori évfolyam.	induló átlaga	2019. jan.	2019. feb.	2019. márc.	2019. ápr.	2019. máj.	2019. évvégi átlaga	változás
G. D.	10	3,09	3,13	2,16	3,16	3,15	3,71	3,67	0,7

Forrás: Saját készítés

2.2 táblázat: G.D. tanuló tanulmányi átlagának változása a mért időszakban

(lásd 3.sz. melléklet)

S.A. eredményei a fejlesztés során a mérési időszakban:

- Mivel a tanuló SNI részképesség-zavarral küzd, de a motiváltságára jellemző, hogy angol nyelvből előrehozott angol érettségit tudott tenni, ami 82%!!!-ra

sikerült. (Angol külön foglalkozásoknak köszönhetően, amihez nagy segítséget nyújtottak a szaktanárok!)

- A bejövő eredménye 3,9 volt, így a 0.4 jeggyel való javítás nagy eredménynek mondható.
- Asszertív kommunikációs gyakorlatok során erősödött az önértékelése
- Black Belt SE karate edzésein való részvétellel a feszültségkezelése eredményes volt

tanuló neve	belépéskori évfolyam.	induló átlaga	2019. jan.	2019 feb.	2019 márc.	2019 ápr.	2019 máj.	2019 évvégi átlaga	változás
S. A.	10	3,9	4,27	4,33	2,5	4,13	3,27	4,3	0,4

Forrás: Saját készítés

2.3. táblázat: S.A. tanuló tanulmányi átlagának változása a mért időszakban

(lásd 4.sz. melléklet)

Gyermekközpontú iskolaként arra törekszünk, hogy nyugodt, barátságos légkört teremtvé, érzelmileg is biztonságot nyújtunk tanulóink számára. Egyre szélesebb körben elterjedő követelmény, hogy a hatékony iskolai tehetséggondozáshoz szabadidős, „lazító programok” is szükségesek, ezek biztosítják a feltöltődést, a pihenést. Olyan programok ezek, amelyek lehet, hogy közvetlenül nem sokat nyújtanak a gyermek speciális tehetségének fejlesztéséhez, ugyanakkor elengedhetetlenek abból a szempontból, hogy a fárasztó tevékenységek után regenerálódjanak a diákok. Például ilyen az iskolában szervezett ezen kiegészítő program a színház.

Ezen programok alatt közelebb kerültünk a gyerekekhez, így a kötetlen beszélgetések alatt sokszor olyan dolgokat is elmondtak a diákok, amit az iskolai keretek között nem. Álljon itt pár példa ezekre a programokra:

- „Édes napok” rendezvényen való részvétel. A budapesti Édes Napok, Perugia, Tübingen és Obidos után Európa 4. legnagyobb szabadtéri édesség tematikájú rendezvénye. A gyermekek nagyon élvezték a programot. Fantasztikus látványban volt részük, de sajnos vásárolni, kóstolni nem tudtak a magas árak

miatt. A Bazilika előtti Szent István téren megtartott eseményt összekapcsoltuk egy kis kulturális eseménnyel. Meglátogattuk a Szent István Bazilikát. Sok diák életében most volt ekkora nagy templomban, sőt volt olyan is, akinek ez volt az első.... Rácsodálkoztak a hatalmas méretekre, a csodálatos freskókra. Így nyilván könnyebben tudok majd hivatkozni vizuális kultúra órán a művészettörténet kapcsán felmerülő témákhoz. A szakrális témák kifejezetten kedveltek a roma származású diákoknál. Sokszor egész nagy tudásról tesznek tanúbizonyságot. A vallásosságuk kapcsán jól ismerik a bibliát,

- **Euroskills programon való** részvétel, ami a fiatal szakemberek Európa-bajnoksága és látványos bemutatója a szakmáknak és a legfrissebb európai fejlesztéseknek. A gyerekek nagyon élvezték a programot, érdekes volt számukra testközelből látni a különböző szakmák bemutatóját.
- Elmentünk a **Duna Arénába** és megnéztük a FINA Világkupa budapesti állomását. Az utolsó versenyprogramban, nagy örömünkre láthattuk Hosszú Katinkát, világklasszis úszónkat. Nagy élmény volt, ami inspiráló lehet egy kamasz számára, és ez nem titkolt szándékunk is volt.
- Színházlátogatás: Charlie Chaplin legnagyobb hatású művét, Diktátor című darabot néztük meg a **Vígszínházban**. Ez az előadás azért volt különösen kiemelkedő, mert több gyerekünk később a családjával is megnézte a darabot.
- Egészségnapon különböző előadások lebonyolítása, *Gyermei jogok, Drog-prevenció, Hajléktalan ellátás, A pénz hatalma, Transzplantáció, Körülmények hatalma* témakörökben. Ezeket a foglalkozásokat külső meghívott előadók tartották. Ezeken a programokon kiemelt figyelmet fordítunk az egészségügyi prevencióra, de személyes ügyemnek tekintem a pénzügyi kompetencia fejlesztését is. Sokszor derül ki, hogy a nem előre látó pénzügyi tervezés, vagy a tudatlanság vezet egy-egy család esetében a gazdasági problémákhoz, aminek akár a teljes depriváció lehet az eredménye. Ezekben az esetekben a szociális

helyzetet lehet ugyan mindenféle segítséggel javítani, de hosszú távon a tudatos pénzügyi tervezés lehet a megoldás.

- Újraélesztés Világnapja alkalmából interaktív programon való részvétel a kispesti Önkormányzat rendezésében, ahol több kerületi intézmény dolgozóinak tartottak elsősegélynyújtási tanfolyamot. Érdekes volt megfigyelni, hogy a kommunikációjuk a tanulóknak mennyit fejlődött, tudtak „helyesen viselkedni” a felnőttek világában, különösen mikor a szakmai tudásukat kellett átadni.
- Kirekesztés és egyéb témakörben Kemény Olga r. alezredes előadása, amivel a szociális kompetenciát szeretnénk volna fejleszteni. Az úgynevezett „klikkesedéssel” én is gyakran találkozom a pedagógia munkám során. Alapvetően ez a jelenség az emberek génjeikben hordozzák, de a helyes mederben tartása a nevelési/oktatási intézmények feladata kell hogy legyen.
- Paks II Zrt. megbízásából a XIX. kerületi Városháza térre egy látványos, interaktív programon vettünk részt a Pakson létesülő új blokkal kapcsolatban a környezettudatosság jegyében. A klímakatasztrófa napjainkban gyakran szóba kerülő globális probléma. A klímacélok érdekében az Európai Bizottság a fenntartható energiaforrások közé sorolta az atomot, a karbonsemlegesség eléréseért. Mindemellett a tudatos energiagazdálkodásra hívta fel a gyerekek figyelmét a szakember.
- A szociális kompetencia fejlesztéseként teremfestést, teremdíszítést végeztünk, amely segíti a csoportok tanulóinak a kooperációs fejlődését. A szebb esztétikai környezetben szívesebben tartózkodnak a gyerekek, pláne ha az ő ízlésüknek megfelelően dekorálhatják ki az osztálytermet, nem beszélve arról, ha maguk teszik rendbe a környezetüket, akkor sokkal jobban is vigyáznak rá!
- Workshop munkaértekezleten rendszeresen veszünk részt a partneriskolák kollégáival, beszámolót készítünk az elvégzett munkáról, bevontuk az iskolánkban majd minden kollégát. Megosztottuk egymással a tapasztalatainkat, jó gyakorlatainkat.

- Pénzügyi kompetencia fejlesztése az öngondoskodás témakörben. Egy projektnapon vettünk részt az **OTP OK központ** jóvoltából, ahol a gyerekek az egyéni és családi költségvetés készítését, pénzügyi tervezés fontosságát ismerték meg.
- **Advent Bécsben:** látogatás az ünnepi díszben pompázó Kertner Strassen, St Stefans Domban, Kapucinusok templomában. Több olyan tanulónk ekkor volt először külföldön. Nagy élmény volt mindenkinek.
- Színházlátogatás: Molnár Ferenc remekműve a Liliom 110 éve hódítja meg a világ színpadjait. A premier előtti főpróbán közel 160 diákkal látogattuk meg a Vígszínházat, ahova már sokadszor mentünk. A két intézmény között olyan szoros kapcsolat alakult ki, hogy ezekért az előadásokért nem kellett fizetnünk. Mi képeztük a közönséget a premier előtti főpróbán. Szép lassan megtanultak a gyerekek viselkedni a színházban, és már kérdezték, mikor megyünk legközelebb.

Nevelőtestületünkre mindig is jellemző volt a nyitottság és az innovatív szellem, s nemcsak hogy rugalmasan alkalmazkodunk a külső környezet szüntelenül változó elvárásaihoz, hanem elébe is megyünk a változásoknak. Továbbképzéseken veszünk részt, ahol többek között, a drog-prevencióval, vagy az élménypedagógiával ismerkedtünk meg, amely hasznosítható a pedagógiai munkában, feladatvállalásban. (VEKOP-8.6.3.16-2017-00005, 2019)

Az iskolába, az ország több tájáról járnak gyerekek. Sok a vidéki bejáró, és a kollégista is, ami nehezítheti majd az iskolai szociális munkás feladatait. Sokszor nehezen kideríthető, a sok költözés miatt, a gyermek igazából hol is lakik. Nem a bejelentett lakcímen találjuk meg. A távolság miatt, sokszor a családlátogatás, a személyes találkozás nehézségekbe ütközhet. Ezekben az esetekben a törvényileg előírt igazolatlan hiányzások miatt kiküldött értesítéseket sem mindig tudjuk kiküldeni, az online értesítés pedig nem elérhető ezeknél a családoknál. Sokszor a gyerek kezeli az emaileket, és értelemszerűen a figyelmeztető leveleket gyakran nem említik a szüleiknek.

A projektben célul tűztük ki, hogy megvalósuljon a tanulók egyéni támogatása, fejlesztése, a mérés-értékelés beépüljön a mindennapi nevelő-oktató munkába, megújuljon a pályaorientáció. Továbbá, hogy fejlesszük a tanulók társas- és alapkompétenciáit, így növekedjen az iskola esélyteremtő képessége, eredményessége, mindez pedig a javuló tanulói eredményességben jusson érvényre.

Alapkészségek fejlesztése szintén nagyon fontos az iskolai előre haladásban, így ezekre is nagy hangsúlyt fektettünk. Sokat foglalkozunk tanítványaink képességeinek fejlődésével, fejlesztésével; azzal, hogy az iskolánkban a képességfejlesztés hatékonyabb legyen. A pedagógiai munka szempontjából, a tanulók személyiségfejlesztése érdekében fontos megkeresni, megtalálni azokat a problémákat és a hozzájuk tartozó megoldásokat, melyek választ adnak azokra a különböző szakmai elemzésekben visszatérő megállapításokra, amelyek a képességfejlesztés hiányosságait fogalmazzák meg.

Az iskola szervezeti rendje szerint egy osztályban/csoportban tanulnak az egy korosztályba tartozó, de különböző képességekkel rendelkező gyermekek, diákok. A központi tantervek által meghatározott tananyag elsajátítása, a követelményeknek való megfelelés minden tanulóra egyformán vonatkozik; ugyanabból a tankönyvből, munkafüzettel dolgozik mindegyik, míg adottságaik, személyiségjegyeik, motivációjuk, életcéljaik eltérőek. A differenciálás rendkívül fontos az oktatás és az értékelés szempontjából is.

A fejlesztő értékelés tulajdonképpen tanulássegítő értékelés is, hiszen itt tudom felmérni, hogy hogyan tudom segíteni a diákot. Én minden óra végén értékelem az órai munkát. Fontosnak tartom kiemelni azokat a tanulókat, akik azon az órán jól dolgoztak. Érdekes, hogy ezt a gyerekek nagyon szeretik, sőt ha elmarad, már rám szólnak, hogy ezt elfelejtettem. Nyilván ebben az is benne van, hogy az értékelés során a jól teljesítőknek ötotst adok órai munkára, így értelemszerűen ez is motiválja a gyerekeket.

A szociális osztályban szakmai készségfejlesztés, tanulásmódszertan óra keretében, a kognitív kompetencia fejlesztéseként, az analízáló-szintetizáló tanulást próbáltuk elsajátítani, begyakorolni. Volt olyan csoport, amelyik társadalomszociológia gyakorlat órán, ahol a szociális készségek fejlesztését tartottuk különösen kiemelt feladatnak. Az előítéletek elterjedésének megakadályozása érdekében a magyarországi szubkultúrákkal foglalkoztunk. A tolerancia, az empátia mind a szociális munkában, mind az

egészségügyben, illetve a pedagógiai ágazatban is alapkövetelmény, így ezekben az osztályokban ezzel a szakmai kompetenciát is fejleszthették.

A projekt keretében készítettem egy táblázatot a csoportban részt vevő tanulók tanulmányi eredményének változásáról az érintett időszakban. Kiszámoltam az adott hónapban kapott jegyeikből számolt átlagokat. Nyilván sok minden befolyásolja az adott hónap jegyeit: félévzárás, betegségek, tanárváltás, de általánosságban elmondható, hogy a fejlesztéseknek, a kiemelt figyelemnek köszönhetően minden tanuló átlaga javult fél év alatt. (lásd 2.1..sz. táblázat)

tanuló neve	belépéskori évfolyam.	induló átlaga	2019. jan.	2019 feb.	2019 márc.	2019 ápr.	2019 máj.	2019 évvégi átlaga	változás
<i>M. E.</i>	10	2,53	2,92	2,85	2,83	3,875	3,35	3,53	1
<i>F. F.</i>	10	2,94	3,13	3,18	3,5	3,57	3,07	3,5	0,5
<i>K. G.</i>	10	2,5	2,87	2,07	3	3,27	3,06	3	0,5
<i>É. B.</i>	10	2,93	3,33	2,4	3,6	3,23	4,28	3,82	0,9
<i>G. D.</i>	10	3,09	3,13	2,16	3,16	3,15	3,71	3,67	0,7
<i>P. G.</i>	10	3,4	3,69	3,57	2	3,6	3,38	3,83	0,4
<i>T. E.</i>	10	3,6	3,56	3	1,75	3,65	3,66	3,94	0,34
<i>S. A.</i>	10	3,9	4,27	4,33	2,5	4,13	3,27	4,3	0,4
<i>T. N.</i>	10	3,13	3,44	2,91	2,5	3,57	3,86	3,72	0,6
<i>K. Zs.</i>	10	3,4	3,57	3,5	2,75	3,878	4,25	3,88	0,5

Forrás: Saját készítés

2.4. táblázat. Fél év alatt mért tanulmányi eredményváltozás (*Kréta*,2019)

A tanulócsoporthoz alapvető feladata a tanulók alapkészségeinek fejlesztése. Számos egyéb mutató, mint például az igazolatlan hiányzások száma, továbbtanulási mutatók, tanár és tanulók tanórai beszédgyakorisága mellett, fontos indikátorok voltak az intézményi szintű lemorzsolódás 7% alatt tartása a tanulói csoportokba bevont gyengébb képességű tanulók tanulmányi átlagának 0,5-ös javítása a 2019. év végére a kiinduló értékekhez képest (2018 év végi eredmény). A csoport egyik felének a tanulói magas

induló átlaggal kerültek a programba (4 egész feletti, vagy 4 egész közeli átlagok), így ezen tanulók 0,5%-os javulása nem volt reális célnak tekinthető (pl. Cs. A. 4,58, aki előrehozott angol 5 érettségi vizsgát tett az idei tavaszi érettségi időszakban). Így a csoport ezen részének a célja, ahogy azt az egyéni fejlesztési tervben is megfogalmaztuk, a tehetséggondozás.

A másik nehézség ebben a csoportban, hogy a 11. évfolyamban belépett az egész napos gyakorlat, míg a közismereti tantárgyak követelményei mit sem változtak. A tehetséges tanulók gyorsabban fejlődnek, mint a kortársaik, ezért szükséges a számukra megfelelő haladási ütem biztosítása. Az iskolai tanórak sajnos nem alkalmasak a tehetséges gyermekek fejlesztésére, ezért iskolán kívüli programok bekapcsolása is szükséges lehet a gyermek speciális adottságainak kibontakoztatásához, de fontos, hogy mindezek egységes rendszert alkossanak. A hatékony fejlesztési programok tiszteletben kell, hogy tartsák a gyermek egyéni adottságait, de környezeti sajátosságaira is tekintettel vannak. A tehetséggondozás nagy értékeire építve kiemelten fontos fejleszteni a tehetséges gyerek erős oldalát. Ezen belül azokat a szempontokat kell figyelembe vennünk, amelyek tipikusan a különleges adottságokat fejlesztik, a képességek valamely területén (pl. matematika, fizika, zene, sport, művészetek stb.) biztosítják az intenzív, gyors elmélyülést és előrehaladást.

A tanuló kevésbé erős oldalát is fejleszteni kell. Sokszor ez gátolhatja az erős oldal fejlesztését, a tehetség kibontakozását. Ez lehet önbizalomhiány, valamilyen tanulási nehézség, de lehet tanulástechnikai hiányosság is. Ezeknek a feltárása gyakran szakembert kíván: fejlesztőpedagógus, gyógypedagógus, mentálhigiénés szakember személyében. Intézményünkben a 2021-22-es tanévtől 7 főből álló fejlesztőpedagógus/gyógypedagógus csapat segíti a gyengén teljesítő tanulók felzárkózását.

3. Módszertani javaslatok: saját „pilot” alapú preferált programok, különös tekintettel a jobb agyféltekés rajzolásra

3.1. Jobb agyféltekés gondolkodás - Művészeti nevelés, mint személyiségfejlesztés

Vajon hogyan segíthet egy átlagos tanulón a vizuális képességek fejlesztése, ha nem akar a továbbiakban ezzel foglalkozni? „*Ez egy készségtantárgy, nem kell komolyan venni!*” Hallhatjuk gyakran. Azzal, hogy valaki ügyesen rajzol, nem sikerül könnyebben bejutni egyetemre, vagy nem kell a szakmájának megszerzéséhez sem. Én nem így látom, korunkban a változó munkafolyamatokban, helyzetekben azonban már szükség van a kreatív hozzáállásra, adott esetben a döntéseink végén valamilyen szellemi terméket várnak el tőlünk. Ebben az esetben a rengeteg bejövő adatból, információkból valami új dolgot kell létrehozni. „Összefüggéseket keresnek egymáshoz látszólag nem kapcsolódó területek között. Nagyobb sémákat ismernek fel ahelyett, hogy elvesznének a részletekben és valami újat találnak fel úgy, hogy olyan elemeket párosítanak, melyeket korábban senki sem gondolt összetartozónak” (Daniel H. Pink, 2009)

Ez a gondolkodás, hogy valaki képes legyen kiszűrni a rendelkezésre álló óriási információtömegből a számára lényegeset, és képes legyen valami újat alkotni, nagyon jó módszer a művészeti nevelés során a realisztikus ábrázolás.

Egy probléma megoldásánál a két agyféltekénk másként segíti gondolkodásunkat. A bal agyféltekénk felel a logikus, számítógépszerű gondolkodásért. Azok a diákok, akiknek ez az agyfélteke a domináns, jellemzően sikeresek lesznek az iskolában, így nekik egyenes út vezethet az egyetemre, gyakran lesznek jogászok, mérnökök, vagy akár pénzügyi szakemberek.

A dominánsan jobb agyfélteke által vezérelt gondolkodásúak gyakran számolnak be sikertelenségről az iskolai évekről. A mai iskolák többsége ma még a bal agyféltekére épülő gondolkodást preferálja. Egy reál tantárgyat tanító pedagógus (pl. matematika) azt láthatja, hogy az adott tantárgyból a diák gyengén teljesít, így gyakran kap rossz jegyet. A sikertelensége állandósul, így környezete elkönnyvelheti „rossz tanulónak”.

A jobb agyféltekés gondolkodás nyitottságot, rugalmasságot igényel az adott pedagógiai intézménytől, nehezen illeszthető bele az általánosan használt normaorientáltorientált értékelésbe. Természetesen nem lehet teljesen eltekinteni a szummatív értékelés ezen

aspektusa alól, bár személy személyes véleményem szerint a tanulót nagyot tudja motiválni ha önmagához viszonyítva értékeli, megdicsérik ha fejlődik. Ezeknél a gyerekeknél gyakran diagnosztizál a pedagógiai szakszolgálat valamilyen tanulási nehézséget: diszlekszia, diszgráfia, diszkalkulia.

Érdemes megfigyelni, hogy kreativitásuk, térlátásuk, vizualitásuk sokkal fejlettebb, gyakran képekben gondolkodnak, amiért a jobb agyfélteke a felelős. Sokszor, azok a diákok, akik az iskolát végigküszködtek, majd később mégis nagyon sikeresek lesznek az életben. *(Bartók Erzsébet, Tóth Zsolt, 2018)*

A hétköznapi életben az embert arra kényszeríti az iskola, a munka, és a legtöbb tevékenység, hogy dominánsan a bal agyféltekét használjuk. Mindent mérjük, számolunk, legyünk precízek. A rajzolás során viszont nem elég a megszokott bal agyféltekét dolgoztatni, hanem használni kell a kevesebbet dolgoztatott jobb oldalt. A jobb oldal lassabb, nem érzékeli annyira az időt, képes elmélyülni az apró részletekbe. A jobb agyféltekénk a kreatív oldal, az érző, elmélyedő, muzikális oldal, és képes a megérzésekre. A bal oldal a gyorsan érzékelt lényeg és a korábban megtanult sémák alapján dolgozik. Nem mélyül el a finom részletekben. Ennek a felületességnek a visszafogása a jobb agyféltekés rajzolás lényege. *(Lövei, 2019)*

Az eredeti módszert Betty Edwards, amerikai professzor fejlesztette ki, aki művészet, oktatás és érzékelés pszichológiájából doktorált. Az alapgondolat a jobb agyféltekés kreatív fejlesztésben az, hogy nem pusztán rajztechnikákat, hanem egy új látásmódot tanít. A rajzolást sokan egy öröklött tulajdonságnak tekintik, vagy „ajándékba” kapott művészi tehetségnek gondolják, pedig gyakorlással ugyanúgy fejleszthető, mint más képességeink. Kitartással, szorgalommal igen komoly fejlődést lehet elérni, és ez a fejlődés nem csak a rajzkészséget fejleszti, hanem a rajzolás, a festés, vagy akár a manuális készségfejlesztés segítheti a tanulási nehézségekkel küzdő, hátrányos helyzetű gyerekek sikerélményhez juttatását, pszichés képességeik fejlesztését, felzárkóztatását.

Az alkotóképesség, a kreatív problémamegoldó képesség beindításával a jobb agyféltekénket aktivizáljuk. Így használhatjuk ismét az egész agyunkat, a bal agyféltekés dominancia helyett.

Végre az iskolában is kiemelkedő teljesítményt nyújthatnak, a kreatív vizuális technikák alkalmasak az önbizalom növelésére. Képesek a személyiségre pozitív hatást gyakorolni, illetve a módszer alkalmas olyan szociális kompetenciák fejlesztésére, mint a nyitottság,

empátia, tolerancia. A manuális készségfejlesztés ilyen módja erősíti a képzeletet, ami javítja a memóriát, a gondolkodás könnyedebbé, rugalmasabbá és eredetibbé válik.

A képzőművészettel való nevelés segítség lehet tabutémák feldolgozásánál, vagy olyan helyzetekben, amiről nehéz beszélni, olyan tanulók elérése is lehetséges általa, akik verbálisan nehezen nyilvánulnak meg. Sokszor az alkotásba mélyülve társaikkal is könnyebben tudnak beszélgetni, de nekem is egész intim dolgokat mesélnek el. (*Páris, Somos, 2017*)

Az általános és középiskolás korosztály számára különösen fontos a szabadidő hasznos és tevékeny eltöltése. Életkori sajátosságaikat és a mai rohanó, információgazdag világ sajátosságait figyelembe kell vennünk, és erre olyan módszerek a legalkalmasabbak, amelyek gyorsan hoznak nagyon látványos eredményt.

(lásd.1. kép)

Forrás: Saját fotó

1.kép:Eredményes foglalkozás végén

Egy ilyen módszer a jobb agyféltekés rajzolás, amivel már a pár alkalom után is látványos eredményt lehet elérni. A technikai tudás elsajátítása a másolással kezdődik. Itt a pontos megfigyeléssel alapos tudás birtokába jut a tanuló. Ez a megfigyelés nem a hétköznapi megszokott felületes megfigyelés, hanem aprólékos, minden részletre kiterjedő értelmezés. A részletek megfigyelését rajzolás követi, és a végeredmény egy egységet képező egészzé alakul a munka végeztével. Ez a tevékenység sokszor nagyon sok türelmet igényel. (*Bartók Erzsébet, Tóth Zsolt, 2019*)

Sokszor hallottam már: „Tanárnő, kész vagyok!” Majd mikor leülök mellé, és segítek, felhívom a figyelmét, hogy mit kell javítani, akkor folytatja a munkát. Szép lassan, megtanulja, hogy kicsit több türelme legyen, és egyre kevesebbszer akarja abbahagyni, hogy „kész van”. Érdekes megfigyelés, hogy ez a fejlesztés kihat más tantárgyak

tanulásában. Nagyobb gonddal áll a tanuláshoz, több türelme lesz végig vezetni egy projektet, legyen az egy témazáróra való felkészülés, vagy akár projektmunka. Mindez a szakképzésben különösen fontos, hiszen a szakképzés átalakítása következtében a kimeneti követelmény a szociális és az egészségügyi ágazatban, több szinten (ágazati alapvizsga, képesítő vizsga, szakmai technikus vizsga) portfólió készítéséhez kötött, amihez ez az összképalkotó képesség fejlesztése hatékony segítséget nyújt.

A résztvevők kreatív feladatok megvalósításával képessé válhatnak arra, hogy belefeledkezzenek az alkotásba, megélve önkifejezésnek és a kreativitásnak egy újfajta lehetőségét. A tanulók nem csak megtanulnak rajzolni vagy festeni, de ennél sokkal többet érhetünk el.

A korábban nehezen kezelhető gyerekekben, felébreszthetjük az alkotási vágyat, rajzkészségük fejlődésével magatartásuk is jó irányban változik, figyelmük koncentráltabbá válik, javul a feladattartásuk. Kreatívabbá válnak, ötletesebbé válnak. A gyakorlófeladatok számos kihívást, megoldásra váró "problémahelyzetet" teremtenek, ugyanakkor lehetővé teszik az elmélyült alkotást. Bár a foglalkozás során az egyéni munka jellemző, mégis jelentős a csoportthatás, amely a sikerélményt látványosan felerősíti.

Csoporthelyzetben fejlődik az empátiás képességük, fejlődik az érzelmi intelligenciájuk. Ezen szempontokat próbálom a rajz órákon is szem előtt tartani, de a délutáni foglalkozások során rendszeresen alkalmazom a rajzolást, mint személyiségfejlesztést. (Lőz Erika, 2019)

Kevesen gondolnak a rajzfoglalkozásokra képességfejlesztésként, pedig ilyenkor fejleszthetjük a gyerekek összképalkotó képességét, a koncentrációt, a kitartást, alakíthatjuk esztétikai érzékét. (lásd. 2.kép)

Forrás: Saját fotó

2.kép:Összképalkotó foglalkozás alkotásai

A feladat tulajdonképpen csak egy eszköz, az alkotó képesség fejlesztéséhez. A foglalkozásokon a célok meghatározása nagyban befolyásolja az alkotás eredményét. Ezeken a délutáni „szakkörökön” igyekszem a diákok által érdekesnek talált témákat feldolgozni, ha valakinek van ötlete, akkor szívesen foglalkozunk annak a megvalósításával. Ilyen volt például az emberi személyiség kettőssége, a szomorúság és a boldogság keresése. Ekkor született a „Szomorú és boldog fa”, illetve az „Ember két arca” alkotás. (lásd. 3. kép, 4.kép)

Forrás: Saját fotó

3.kép Szomorú és boldog fa

Forrás: Saját fotó

4. kép Ember két arca

A rajzolással festéssel szinte mindannyian kisgyermekkorunkban találkozunk először. Nem véletlen, hiszen kisgyermekkorban még ez az elsődleges önkifejezési eszközünk. Alkotás közben könnyebben megnyílik a gyermek, olyan érzéseket és gondolatokat tud közölni így, amiket szóban sokszor lehetetlen volna. Sőt, az iskolai érettség legfontosabb fokmérője a gyerekeknél a rajztudás a manuális készség. A foglalkozások, alkalmak során is azt tapasztaltam, hogy az intimitás utat tud törni magának, a felnőttkorban is. A festéssel bizalmas viszonyt ápolunk akkor is, amikor már nem gyakoroljuk. Amikor újra leülünk a papír elé, a kitárulkozó képesség ismét visszatér hozzánk. Ez az egyik legfontosabb tapasztalata ezeknek az alkalmaknak, amiben az sem tud megakadályozni

minket, hogy időközben az ecset- és festékkezelési technikánk bizony berozsdásodott. (Bartók Erzsébet, Tóth Zsolt, 2018)

3.2. Jó gyakorlat, bevált megoldás a lemorzsolódás csökkentésére

Miközben kerestem bevált megoldásokat az interneten az iskolai lemorzsolódás csökkentésére, találtam egy „csodaiskolát”, ahol az igazolatlan hiányzások száma gyakorlatilag nulla. Ez a hejőkeresztúri IV. Béla Körzeti Általános Iskolában, Borsod megyében, 12 km-re Miskolctól. Ahol a gyerekeket tanítás után alig lehet hazaküldeni. Ugyan a térségben sok család él szegénységben, kilátástalan körülmények közepette, ez az iskola, ahol a gyerekek esélyt kapnak, jó példát, motivációt és önbizalmat.

A Hejőkeresztúri Általános Iskola modellje a heterogén csoportok tanítására, szocializációs folyamataik segítésére hatékony módszer. A program lényege, hogy segítse a tanulásban lemaradó tanulók (SNI, BTM) felzárkóztatását, ugyanakkor foglalkozik tehetséges diákok fejlesztésével is. Bár a módszert elsősorban a hátrányos helyzetű diákokat tanító iskolákban alkalmazzák, de ez a probléma nem csak ott okoz nehézségeket. Ezért a Hejőkeresztúri Modell a jövő tanítási modelljének is tekinthető. A hátrányos helyzethez ugyan köthető, de nagy hangsúlyt fektet a hatékony tanulás segítésére. (Gyarmathy Éva, 2015)

Hejőkeresztúron iskolai szociális munkás szemmel is remek megoldást találtak. Sok egyéb módszerrel kombinálva felismerték, hogy szülők nélkül nem lehet sikeres az iskola. A szülők megnyerése is egy programon keresztül zajlik, a generációk közötti párbeszéd programon, ami azt jelenti, hogy tanítási órákra hívják be őket. A manuális készségeket fejlesztő módszer abból áll, hogy a gyerekek elkészítik a családfájukat, és bejelölik benne, hogy ki miben tudós. A ki miben tudósság lehet a főzés vagy a kertnek a kapálása, hiszen a szülők 60%-ának nincs 8 általánosnál több végzettsége. Ez alapján megpróbálnak egy közös témát keresni, például élethosszig tartó tanulás, őszi betakarítás - tehát mindig valamilyen ismeret köré csoportosul a szülők behívása, az ismeret átadása.

Az adott témában bejön a szülő, s mesél az ő tudományáról, a gyerekek pedig hallgatják és kérdésekkel készülnek (hiszen tudják milyen témáról lesz szó). Végül elmondják az osztálynak, mit tanultak a szülőtől. Az óra egyik felében hallgatják a szülőt, a másik

részében pedig elmondják, mit tanultak. Elég sok szülőnek nincs számítógépe otthon, így az iskola rákeres a szülő témájára az interneten. Ettől párbeszéd. Az iskolának az a hátsó szándéka ezzel, hogy a szülő bemenjen az iskolába, lássa, hogy az iskola jó, hogy ott jó helyen vannak a gyerekek, hogy pozitívan irányuljanak az iskolarend felé, és ez teljesen rendben is van.

Dr. habil. Nagy Emese PhD. Intézményvezető asszony rendkívül segítőkész volt, és rendelkezésemre bocsájtott statisztikákat is, amelyek alátámasztják a program sikerességét. A tanulmányi eredmények kifejezetten jók, illetve a hiányzások számának csökkenése, különös tekintettel az igazolatlan hiányzásokra, rendkívül sikeresnek mondható.

Az első táblázatban (2015/16-os év végi statisztika) az iskolai tanulói létszámához képest (203 fő) 12596 óra igazolt és 1175 óra igazolatlan mulasztás magasnak mondható.

A módszer bevezetésével az igazolt hiányzások is több, mint felére csökkentek, de a legnagyobb eredményt az igazolatlan hiányzások visszaszorítása jelentette. A 2 igazolatlan óra iskolai szinten óriási eredmény, és figyelemre méltó a bukások visszaszorítása is, ugyanis az évismétlést középiskolában gyakran követi kimaradás.

2016. 09.01. tanulói létszám

Osztály	Létszám (SNI-vel)	Kitűnő (fő)	Bukott (fő)	Hiányzás						Tanulmányi átlag		
				Hiányzás – igazolt			Hiányzás - igazolatlan					
				Össz.	2H	3H	Össz.	2H	3H	Összes	2H	3H
Összesen :	203	17	4	12596	9657	9074	1175	1168	1168	3,9	3,7	3,6

Forrás: *Hejőkeresztúr, Kréta, 2016*

3.1. táblázat: 2015/16-os év végi statisztika, Hejőkeresztúr

2016/17-os I. félévi tanulmányi átlag

Osztály	Létszám (SNI-vel)	Kitűnő (fő)	Bukott (fő)	Hiányzás						Tanulmányi átlag			
				Hiányzás igazolt/ óra			-	Hiányzás igazolatlan/óra					
				Összes	2H	3H	Összes	2H	3H	Összes	2H	3H	
Összesen :	203	16	0	5746	451	3963	2		2	3,84	4,05	3,56	

Forrás: *Hejőkeresztúr, Kréta, 2017*

3.2.táblázat: 2016/17-es I. félévi tanulmányi átlag, Hejőkeresztúr

Ezek az adatok olyan meggyőzőek voltak, ezt a gondolatot vezettem tovább, és ha adódott rá lehetőség, akkor a szülőket én is bevontam a foglalkozásokba, és nekik is tartottam „élményfestős” foglalkozást, vagy szülő-gyermek páros festést. (lásd 5. kép) Az alkotás öröme pozitív energiával és élményekkel tölt fel, ezért az élményfestés igazán jó formája lehet napjainkban a szórakozásnak. Minden kezdet nehéz, és ez a hozzáállás

szülők és a kollégák részéről is szemléletváltást igényel, de sokat javult a kapcsolat az iskola és a szülők között, ami az idő előtti iskolaelhagyást is megakadályozhatja.

A minőségi együtt töltött idő Gary Chapman kapcsolati szakértőtől származik, aki szerint ez az egyik kifejezőmódja lehet a szeretetünknek egy másik ember felé. (Chapman, 2015)

Ez a gyermekekre kifejezetten igaz lehet, hiszen az ő számukra létfontosságú a szeretett szülő fizikai közelsége és odafigyelése.

Forrás: Saját fotó

5.kép: Anya-fia foglalkozás

A közös alkotással eltöltött idő így nem csak a kreativitásra van fejlesztő hatással, hanem az érzelmi kapcsolatra is a szülő és gyermeke között, ugyanakkor, ha ez a tevékenység az iskolához kötődik, akkor az iskola és a család kapcsolata is erősödik. Mindez pedig megelőzheti az iskolai kimaradást. Az ilyen festős délutánokon én is szívesen beülök festeni, hiszen a legkönnyebben a példamutatással lehet tanítani. Az alkotás közben gyakran korrigálok, segítek, beszélgetek a tanulókkal, szülőkkel egyaránt. Ilyenkor kialakul olyan kapcsolat köztünk, hogy ha valami probléma merül fel a gyerekekkel kapcsolatban, sokkal könnyebben fordulnak segítségül hozzám.

Gyakran megesik, hogy a családi problémákkal, vagy továbbtanulási kérdéssel is megkeresnek. A beszélgetéseken megismerhetem a helyzetüket. Kiderülhetnek a problémák, és az alkotás segítségével megpróbálunk a megoldásra törekedni, átbeszélni a lehetőségeket. Ilyenkor az én dolgom az, hogy segítsen a felek közötti kommunikációs folyamatot, majd közösen próbáljunk megoldásokat keresni, illetve megfelelő szakemberhez irányítani a gyermeket. A fesztelen hangulatnak köszönhetően könnyebben tudunk beszélgetni. Ilyenkor én is gyakran beülök és velük festek. (lásd. 6. kép)

Forrás: Saját fotó

6. kép Elmélyült munka

Nagy örömmel tölt el, ha egy-egy ilyen foglalkozás után boldogan, felszabadultan megyünk haza, és a családok a közös festés emlékét is hazavihetik, így mindig emlékezhetnek az élményre.

3.3.Aktuális helyzet az online tanítás után

A 2020/21-es tanévben egy új kolléga kapott osztályfőnöki pozíciót az iskolánkban. A 9.C. osztályt, amelyik a szociális ágazatot képviseli. Az osztály 24 fő volt. A digitális oktatás erősen rányomta a bélyegét az osztály létszámára. Azoknak a gyerekeknek,

akiknek a járvány előtti időben sem volt különösebb tanulási motivációja, ebben az időszakban még nehezebb bekapcsolódnia az online oktatásba. A családoknak sok esetben nincs elég eszköztára sem ahhoz, hogy olyan háttérrel biztosítsanak, amiben a gyerek érzi, hogy feladata van az otthoni tanulási időszak alatt, mert nincs meg az a minta, hogy az iskolával kapcsolatban feladattudata, motivációja legyen. Sokszor a digitális fórumon kialakult konfliktusok, személyes problémák nehezen voltak követhetők. Volt olyan gyerek, akiknek egy notebookot biztosítottunk, a szülő pedig visszahozta, mert figyeltük, hogy a gyerek használta-e a tanuláshoz. Nem használta, ugyanúgy távol maradt az órákról. Tanároknak továbbra is arra hivatkozott, hogy nincs eszköze, vagy éppen akkor nem volt internete, bár ugyanebben az időben aktív volt a szociális médiában. (L.Ritók, 2021)

A leszakadásnak csak az egyik oka lehet az eszközök hiánya, amit mi az iskolánkban ki tudtunk küszöbölni. Az osztályfőnökök felmérték, hogy kinek van szüksége eszközökre, és kollégák, családok siettek a rászoruló gyerekeink segítségére. Sajnos az infrastruktúra (internet) hiányát már kevésbé tudtuk sikeresen megoldani, bár ott is megoldódni látszott a probléma.

A legnagyobb gond mégis szociális téren jelent meg. A járványhelyzetben a családfenntartó állásának elvesztése nem volt ritka. Ilyenkor a gyerekek is segítettek a családon, de az is előfordult, hogy a kisebb testvér felügyelete hárult a diákra, míg a szülő dolgozni ment. A leszakadó társadalmi csoportokban, a családon belüli erőszak felerősödése ott, ahol ez korábban is probléma volt, az összezárttságban ez megsokszorozódott. A tartaléknélküliségben gyökerező létbizonytalanságról pedig nem tudjuk, mit születhet még. Sok időnek kell eltelnie, és sok energiát kell ráfordítanunk arra, hogy nyugalomban tartsuk a családokat.

Az oktatási rendszerben a pandémia alatt tovább nőtt az esélyegyenlőtlenség, ez nyilvánvaló. Itt egy óriási társadalmi leszakadás van, amihez asszisztál az iskolarendszer, hiszen az oktatási szegregáció tovább növekedett.

Az iskolánkban sajnos a 9.D. osztály lemorzsolódása nagyon nagy méreteket öltött. A tanév végére az osztály létszáma felére olvadt. Megoldásként, az osztályfőnöki munkaközösség vezetőjeként mentorálási tervet készítettem a kezdő osztályfőnök részére. Az elkészítés során az alábbi szempontrendszert követtem:

Elsőként a mentorálást igénylő probléma bemutatása:

- Középiskolai tanításban pályakezdő pedagógus, aki korábban csak felnőttoktatásban dolgozott
- Piaci oktatás - közoktatás eltéréseinek feloldása
- A tanulók korosztályából adódóan eltér a motivációjuk a felnőttekétől, így az ebből adódó nehézségek feloldása
- Nyílt igény: tanítási módszertani és nevelés módszertani igények és kérdések

A segítségnyújtás célállapotának leírása, illetve a mentorált nyereségének bemutatása:

- A mentorált pedagógiai módszertárának bővítése, hatékonyabb konfliktuskezelés a diákokkal való interakciókban
- A kolléga osztályfőnöki, tanári szerepének formálása, módszertárának bővítése; az esetleges szakmai hiányosságok feltárása, javítása;
- Beilleszkedés a munkaközösségbe, a tantestületbe, az iskolai közösségbe

A segítség kinek fontos?

- A mentoráltak, hogy a felmerülő problémákra megoldást találjon
- A segítőnek, hiszen új ötletekkel találkozhat, és jó kapcsolatot alakíthat ki egy az osztályában tanító kollégával.
- Diákoknak, mert a sikeresebb lesz az iskolai haladásuk.
- Iskola vezetésének, mert mintegy belső továbbképzésként gördülékennyé válik az osztályfőnöki tevékenység

A segítség szervezeti háttere, specifikálása, formalizáltsága:

- A beszélgetések az osztályfőnöki kinevezésével kezdődtek
- Előzetesen heti rendszerességgel terveztük
- Spontán megbeszélések a problémák felmerülésével.
- Kiemelt figyelemmel kezeltük az érzékenyebb időszakot: félév zárás, hó végi adminisztráció

A segítségnyújtás jellege:

- Segítségnyújtás a fegyelmezési módszerek kialakításában
- Saját tapasztalatok megosztása
- Adminisztrációs munka támogatása
- Lemorzsolódás megakadályozásának eszközei
- Az osztállyal közös programok szervezésében ötletek, módszerek megosztása
- A rendelkezésre álló segédanyagok bemutatása

A mentor funkcióinak bemutatása:

- Rendszeres konzultáció
- Osztályfőnöki órák látogatása
- Szülői értekezletek előtt konzultáció
- Órák megbeszélése, tapasztalatcsere
- konfliktusok elemzése esetén megoldási alternatívák felmutatása.
- Az iskola rendszerében való eligazodás segítése

A segítség alapjául szolgáló értékrend:

- Az iskola oktatási és nevelési programja
- Általánosan a társadalom által elfogadott normák
- Folyamatos együttműködésen alapuló, fejlesztés

A mentorálás erőforrás-szükséglete:

- Elsősorban személyi feltételek – mentor, mentorált
- Időkeret
- Szabad helység biztosítása a nyugodt beszélgetéshez
- Szakirodalom, internet elérhetőség

A mentori tevékenység konkrét megtervezése:

- Év eleji feladatokhoz augusztusban 2-3 napig 1 óra konzultáció (igény szerint)

- Heti egy óra megbeszélés az adott héten felmerülő problémák megoldásáról
- Óralátogatás a mentorált osztályában havonta egyszer

A mentori kompetencia-személyiség igény:

- Egyenrangú partnerség
- Empátia, tolerancia
- Felkészültség, pedagógiai és szakmai tapasztalat
- Elfogadó, támogató személyiség

Tanácsadási, differenciáló módszerek, adaptív módszerek, mentorálási technikák:

- Mentorált kolléga hospitálása a mentor, és további tapasztalt kollégáknál
- Közös óralátogatás, és azt követően óramegbeszélés, önreflexió
- Konfliktuskezelési technikák megismertetése.

A mentorálás korrekt lezárási feltételei:

- Mentorált kolléga értékelése a tanév végén
- Szakmai fejlődés értékelése (Önreflexió formájában is)
- Személyes közérzetét (hogyan érzi magát a tantestületben)

A mentorálás sikerességének, eredményességének megállapítása:

- A tanórai és a tanórán kívüli fegyelem javulása
- Lemorzsolódás megelőzése, megállítása
- A mentorált és az osztály kapcsolatának javulása
- A mentorált pozitív változást érez

Után követés:

- A mentorálási időszak lezárása után havi egyszeri óralátogatás, majd amennyiben elegendő félévente egy
- Problémák felmerülésekor eseti megbeszélés
- Munkaközösségi értekezleteken konzultáció

Ennek a mentortervnek a köszönhetően az idei tanévben, bár még nincs vége az évnek, az osztály létszáma nem csökkent. A 2021-22-es első félévi statisztika igazolta a mentorálási terv létjogosultságát. (lásd 6.sz. melléklet) Az osztály átlaga 4,02, ami remek eredmény! Öt tanuló átlaga 4 egész feletti. Hat tantárgyi dicséret is született félévkor. (tavaly év végén egy sem volt). Tantárgyi bukás nincs. Az igazolatlan hiányzások száma is nagyon kevés: 12. Amiből 10 órát egy tanuló gyűjtött össze. Hozzá tartozik, hogy ennek a tanulónak a szociális helyzete nagyon rossz, minden délután dolgozik az iskola mellett, és kiemelném év elején bukással került az osztályba. Bár még vannak igazolatlan hiányzásai, de a tantárgyi átlaga 3,07 lett, és látható fejlődés tapasztalható a személyiségének fejlődésében is. Az igazolt hiányzások száma az osztályra vetítve ugyan magas (829 óra), de ez a pandémiás helyzetben nem kiugróan magas szám.

Mindezen adatok tükrében a mentorálási terv sikeresnek mondható, így az osztályfőnöki munkaközösség döntésének következtében, lépéseket teszünk az egész iskolára való kiterjesztésnek érdekében a 2022/23-as tanévre vonatkozóan.

4. Egy felmérés: Tapasztalatok, eredmények

„A szakképzési intézményrendszer átfogó fejlesztése” projekt kapcsán a fő célkitűzés a lemorzsolódás csökkentése és a tanulmányi eredmények javítása volt a cél, hiszen szoros összefüggés van a két téma között. Ezt szerettük volna megvizsgálni, ezért a Budapesti Vendéglátóipari és Humán SZC hét iskolájának különböző szakirányú diákjai válaszoltak az azonos kérdésekre 2019. február elején, összesen 273-an. Kontrollként kiosztásra és feldolgozásra került további 2x20 db kérdőív a Gundel és a Bókay iskolából (vendéglátó és egészségügyi szakirányú tanulók), ezek a tanulók nem vettek részt a programban.

A kérdőíves felmérés nevek megjelölése nélkül történt, mindösszesen tehát 273 + 40, azaz 313 diák részvételével. Az alábbi fő kérdéscsoportokra válaszolhattak a tanulók:

- I. Személyes adatok
- II. Hivatás, munka – életpálya-építés
- III. Szabadidős, kulturális szokások
- IV. Mentorálás.

(lásd 5. sz.melléklet)

A kérdőívben több olyan kérdés is van, ami a szakdolgozatomnak nem a témája. A jelen tanulmányban a IV. kérdés csoport a releváns, így ez került feldolgozásra és összesítésre.

26. A mentorálás ideje alatt javultak-e a jegyeid?

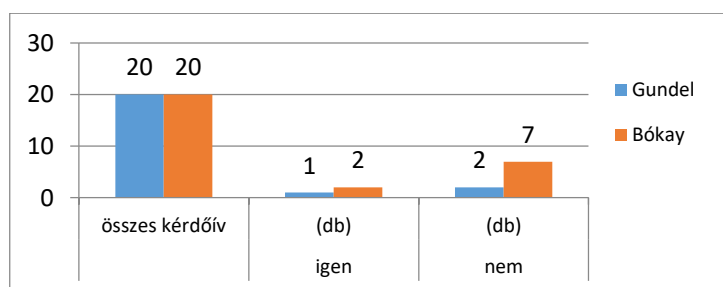
	összes kérdőív	igen (db)	%	nem (db)	%
Szamos	52	32	61	16	36
Giorgio	29	22	76	7	24
Gundel	23	8	35	15	65
Dobos	44	30	68	12	27
Semmelweis	15	18	53	7	46
Bókay	31	19	61	10	32
Raoul	79	50	63	27	34
összesen:	273	179	65,5	94	34,5

Forrás: saját készítés

4.1 táblázat: A jegyek javulása a mentorálás ideje alatt

A számadatok mindenképpen a program sikerességét mutatják: a legtöbb javítás a Giorgio, a Dobos és a Raoul iskolákban, de a többi is hasonló – talán a Gundelt kivéve. Talán érdemes elgondolkodnunk azon, hogy ha nincs ez a program, akkor ezek a tanulók hol tartanának?

A kontroll csoportok esetében alig van válasz, azok inkább a „nem”-eket erősítik, de valójában az adatok mennyisége miatt ezeket nem vehetjük 100%-osan számításba. Jó lett volna, ha minden diák válaszol. (BVHSZC, 2019)

Forrás: saját készítés

4.2 táblázat: A kontrollcsoportok jegyei

27. Sikerült-e javítani valamelyik tantárgyból?

	összes kérdőív (db)	egyből (db)	%	kettőből (db)	%	még nem tudom, de remélem (db)	%
Szamos	52	13	18	19	37	19	36
Giorgio	29	7	24	10	17	18	62
Gundel	23	4	17	4	4	12	52
Dobos	44	12	27	14	32	16	36
Semmelweis	15	4	26	3	20	8	53
Bókay	31	12	38	9	29	16	51
Raoul	79	13	16	23	29	37	47
összesen:	273	65	24	82	30	126	46

Forrás: saját készítés

4.3 táblázat: Tantárgyi javítások aránya

Itt a javítás minőségét kérdeztük: hány tárgyból voltak pozitív eredményeik?

A számok önmagukért beszélnek. A legnagyobb arányban javított egy tárgyból – a diákok bevallása szerint – a Bókay, a Dobos, és a Szamos, legkevésbé a Gundel.

Felmerül a kérdés, mi lett volna ezekkel a tanulókkal, ha nincs ez a program? Reményt keltőek továbbá a „*még nem tudom, de remélem*” adatok, hiszen azokban a pozitív tartalom felé hajlik az irányulás. (BVHSZC, 2019)

Kontroll csoportok:

	összes kérdőív (db)	egyből (db)	kettőből (db)	még nem tudom, de remélem (db)
Gundel	20	1	1	1
Bókay	20	-	-	9

Forrás: saját készítés

4.4 táblázat: Tantárgyi javítások aránya kontrollcsoport

A kontroll csoportok esetében erre a kérdésre alig van válasz, a Bókaynál a „*még nem tudom, de remélem*” 9 szavazata a legtöbb.

29. A mentorálás ideje alatt lett-e több, vagy újabb barátod, barátnőd?

	összes kérdőív	igen (db)	%	nem (db)	%
Szamos	52	17	33	35	67
Giorgio	29	10	34	19	66
Gundel	23	7	30	16	70
Dobos	44	27	61	17	39
Semmelweis	15	2	12	13	88
Bókay	31	11	35	20	65
Raoul	79	31	39	48	8
összesen:	273	105	38	168	62

Forrás: saját készítés

4.5. táblázat: Baráti kapcsolatok alakulása

Sok választ kaptunk, szívesen válaszoltak erre a kérdésre. A szociális kompetencia fejlesztése nem feltétlenül volt a program célja, Ennek ellenére nagyon örültünk, hogy ez is fejlődött, javult. Sokat jelent az, ha valaki jól érzi magát egy közösségben, vannak barátai, kevésbé morzsolódik le. Az, hogy több, ill. újabb barát is „keletkezett”, azt feltételezi, hogy a mentorálás ideje alatt annak szisztémája következtében újabb tanulókkal ismerkedhettek meg, újabb kapcsolatokat alakíthattak, ami különösen öröndetes lehet számunkra. (BVHSZC, 2018)

Sajnos, ilyen szempontból a „nem” válasz sem kevés, de ezen még lehet javítani, örölnünk kell a szép számú „IGEN” válasznak, különösen a Dobos és a Raoul iskolánál.

Kontroll csoportok: alig van egy-egy válasz, igazán mérvadóan – az összesítés szempontjából – ezeket az adatokat nem lehet értelmezni

	összes kérdőív	igen	nem
Gundel	20	2	1
Bókay	20	1	2

Forrás: saját készítés

4.6. táblázat: Baráti kapcsolatok alakulása kontrollcsoport

30. Mi változott a mentorálás hatására? *Több választ is megjelölhetsz!*

	összes kérdői v	nőtt az önbizalma	tanulm. eredmény	több barátja lett	magabiz tosabb lett	több- sör vesz részt isk. pr.	jobban érd. isk-i progr.	kiderült, hogy tudok segíteni	egyéb: semmi nem válto- zott
Szamos	52	21	21	9	21	10	4	6	5
Giorgio*	29	5	9	6	9	9	-	3	1
Gundel	23	-	4	1	3	7	5	4	3
Dobos	44	18	9	10	14	3	3	9	3
Semmelweis	15	5	3	2	4	1	1	4	1
Bókay	31	11	13	1	6	2	3	2	1
Raoul	79	21	27	12	18	19	10	14	11
összesen:	273	81	86	41	75	51	26	42	25

Forrás: saját készítés

4.7. táblázat: Mentorálás hatása

Népszerű kérdés volt, bátran válaszoltak (nyilván nem mindenki). Egy tanulónak több választ is lehetett adnia. Ez a kérdéscsoport nem szerepelt a program konkrét célfeladatai között, de az önbizalom, a magabiztoság, az iskolai programokban való részvétel, és a segítséget mások irányába fontos lehet a lemorzsolódás tekintetében. A válaszok nagyon szép, pozitív arányokat mutatnak szinte minden iskolánál, és talán összességükben meglepetésként is jelentkezhetnek. Az, ha egy tanulónak nőtt az önbizalma, magabiztosabb lett, jobban érdeklik az iskolai programok, mindenképpen öröndetes egy pedagógusnak, még akkor is, ha ezek csak egy-egy tanulónál fordulnának elő. (BVHSZC, 2019) A részletes elemzéskor felfigyelhetünk apró anomáliákra: pl. a Raoul iskola esetében a 79-ből arányaiban kevesebb tanuló jelzi az önbizalom növekedését, mint pl. a Bókay 31ből 11 aránya. Az okra teljes bizonyossággal nem tudunk választ kapni, de talán a különbség oka lehet, hogy míg a Raoul egy nagyon nagy iskola, addig a Bókay egy családiasabb intézmény, így talán jobban tudtak személyre szabottan foglalkozni a tanulókkal.

Külön érdekesség – számomra pedig meglepetés –, *hogy éppen a program hatására „derült ki” a tanulónak az, hogy tud segíteni másoknak*, ami ugyancsak fontos személyiségfejlődés, ami a mi iskolánk profiljából adódóan különösen fontos kompetencia.

A „nem változott semmi” kategória az összes többihez képest lényegesen kevesebb, bár mi annak örültünk volna, hogy ha ez a négyzet üresen állt volna. Örölnünk kell a nagy

arányú pozitív változásnak az önbizalom, önértékelés, az empátia és a közösségi részvétel terén. (BVHSZC, 2019)

Kontroll csoportok:

	összes kérdőív	nőtt az önbizalma	tanulm. eredmény	több barátja lett	magabiz tosabb lett	több- ször vesz rész isk. pr.	jobban érd. isk-i progr.	kiderült, hog tudok segíteni	egyéb: semmi nem válto- zott
Gundel	20	-	-	1	-	-	-	-	-
Bókay	20	4	1	2	-	1	-	1	-

Forrás: saját készítés

4.8. táblázat: Mentorálás hatása kontrollcsoport

Igen kevesen válaszolták meg ezt a kérdést is, jó lett volna látnunk a valódi, összes véleményt, jelzést. Sajnos ilyen kevés válaszból nem nagyon tudtunk következtetést levonni, hacsak nem azt, hogy a diákok érdektelenek voltak.

31. Miben kérnél még segítséget? Több választ is megjelölhetsz!

	összes kérdőí v	különór a	szakma i	több tárg y	nyelvór a	lelkis megbeszélé s	vitás helyzete k	csak úgy bármirő l
Szamos	52	9	24	3	22	10	15	9
Giorgio*	29	3	8	-	6	5	4	6
Gundel	23	-	5	-	7	3	-	8
Dobos	44	9	6	10	17	11	6	11
Semmelwei s	15	-	1	1	8	5	2	4
Bókay	31	-	8	11	8	7	6	5
Raoul	79	13	16	16	18	24	14	16
összesen:	273	34	68	41	86	65	47	59

Forrás: saját készítés

4.9. táblázat: Segítségkérési igények

Lényegesen kevesebb válasz született, valószínűleg azért, mert a kérdések egy része a tanulásra vonatkozott. A számok beszédesebbek, a *szakmai tárgyakat* és a *nyelvórákat* preferálják elsősorban. Talán ezeket a tárgyakat találják a diákok fontosnak a további haladásukban. Az érettségien az idegennyelv egy sarkalatos kérdés, illetve a külföldi munkavállaláskor is ezek a tantárgyak a relevánsak.

Jelentkezik viszont új információként az igény a „lelkis” megbeszélésre, a beszélgetésre a világról, barátságról, önmagáról, az életről téma, a vitás helyzete, és az ehhez tartozó „csak úgy bármiről” kérdés.

Egyértelműen látszik, hogy a diákok igénylik a tanáraikkal való beszélgetéseket, jó az, ha meghallgatják őket, tanácsokat, útbaigazítást adhatnak nekik. Hasonlóan figyelniük kell arra az igényre, hogy legyenek olyan előadásaink, óráink, programjaink, ahol a vitás helyzetek megoldásához kaphatnak tippeket, javaslatokat, egyfajta látásmódot.

Vannak viszont – kis számban ugyan – olyan tanulók, akik nem kérnek segítséget (iskolánként 1-5 tanuló). El kell fogadnunk azt is, ha *nem szeretne segítséget, semmihez* (Szamos); semmihez nem kérnek (Simmelweis), „nincs rá szükségem” (Raoul). Pénz, támogatás igénye is feltűnik (Raoul, 1 fő) (BVHSZC, 2019)

Kontroll csoportok:

	összes kérdőív	különóra	szakmai	több tárgy	nyelvóra	lelkis megbeszélés	vitás helyzetek	csak úgy bármiről
Gundel	20	2	6	3	8	3	2	3
Bókay	20	1	4	2	3	4	2	-

Forrás: saját készítés

4.9. táblázat: Segítségkérési igények kontrollcsoport

A kevés számú válaszokból ugyanarra a következtetésre jutottunk, hogy a szakmai és a nyelvórák segítségét igényelték a diákok legjobban ebben az esetben is, de számukra is fontos a „lelkis” beszélgetés és a vitás helyzetekkel kapcsolatos beszélgetés is. Jó lett volna ennél a két csoportnál is, ha többen válaszolnak.

32. Ha lenne lehetőség, jövőre is vállalnád, hogy részt veszel egy ilyen programban?

	összes kérdőív	igen	%	nem	%	talán, még nem tudom	%
Szamos	52	11	21	12	23	29	56
Giorgio*	29	15	52	7	24	7	24
Gundel	23	12	52	4	17	7	30
Dobos	44	31	70	2	5	11	25
Simmelweis	15	8	53	1	7	6	40
Bókay	31	20	25	2	6	9	29
Raoul	79	36	46	9	11	34	43
összesen:	273	133	49	37	13	103	38

Forrás: saját készítés

4.10. táblázat: Jövőbeni részvétel

Konkrét kérdés, konkrét válaszokkal, melyek a mentorálási program sikerességére irányulnak. A számok szépen mutatják az eredményt, ami a Szamosnál a legkevesebb, de ha belegondolunk, valójában az sem kevés.

Inkább érdekesebbnek tűnik a NEM válaszok száma, itt az lenne jó, ha üres volna minden négyzet. Biztatóak azonban a „talán, még nem tudom” válaszok jelentős száma, amely nem elutasító, inkább a pozitív részvételt erősíti, s ez éppen a Szamosnál a legnagyobb arányú. (BVHSZC, 2019)

Kontroll csoportoknál ismét alig érkezett válasz, az a néhány viszont a fentieket erősíti.

	összes kérdőív	igen (db)	nem (db)	talán, még nem tudom (db)
Gundel	20	1	2	5
Bókay	20	3	1	2

Forrás: saját készítés

4.11. táblázat: Jövőbeni részvétel kontrollcsoport

33. Ha lenne ilyen program, jövőre, akkor ...

	összes kérdőív	igen, szeretném ugyanazt a mentort	%	másikat szeretnék	%	valószínűleg nem vennék részt	%	biztos, hogy kimaradnék	%
Szamos	52	31	59	6	19	8	25	7	13
Giorgio*	29	25	86	1	3	2	7	1	3
Gundel	23	14	61	4	17	3	13	2	8
Dobos	44	40	91	3	7	-		1	2
Semmelweis	15	11	73	1	6	3	20	-	-
Bókay	31	27	87	-	-	1	3	3	10
Raoul	79	61	77	2	3	8	10	8	10
összesen:	273	209	76	17	6	25	9	22	9

Forrás: saját készítés

4.12. táblázat: Jövőbeni részvétel részletezése

Bátran, és sokan válaszoltak, aminek nagyon örültünk. Az igenek vannak túlsúlyban minden iskolánál, amely sokat jelent a program sikeressége szempontjából. Érdekes mindenképpen a „másikat szeretnék” válaszok az egészhez viszonyított alacsony száma. Egy további, hasonló program esetén átgondolást kíván. Mögötte akár egyéni szimpátia is meghúzódhat.

Figyelnünk kell viszont a „biztos, hogy kimaradnék” adatokra. Bár számuk nem nagy, de az optimális itt is a 0 válasz lenne minden sorban. Jó lenne tudnunk – ha lett volna egy „azért, mert...” lehetőség is a kérdőívben –, hogy akkor milyen válaszok születtek volna erre a kérdésre. Valószínűleg, akik ezt a választ adták, azokból a tanulókból áll, akik nem javítottak érdemjegyet, nem lett több barátjuk, továbbra sem vesznek részt aktívabban az iskolai programokban, nem változott az önbecsülésük. Ezek a válaszok azok, amelyek elszomoríthatják a pedagógust. Vigaszt jelentenek viszont az „ugyanazt a tanárt szeretném” jövőre is kérni, és ezek vannak szerencsére döntő többségben.

Kontroll csoportok: kevés számú válasz, amelyek a „valószínűleg nem vennék részt”, ill. a „biztos, hogy kimaradnék” válaszokat erősítik. Ez ellentétes a nagy többség által adott fő tendenciákkal. Talán tartanak egy ismeretlen programtól, esetlegesen a sok tanulnivalótól...(BVHSZC, 2019)

	összes kérdőív	igen, szeretném ugyanazt a mentort	másikat szeretnék	valószínűleg nem vennék részt	biztos, hogy kimaradnék
Gundel	20	2	-	7	5
Bókay	20	3	1	1	2

Forrás: saját készítés

4.13. táblázat: Jövőbeni részvétel részletezése kontrollcsoport

34. Ha szakközépiskolás vagy, vajon igazak-e ezek az állítások?

	összes kérdőív	kedvelem tanárait	értenek a gyerekek nyelvén	szerintem jó fejek	jól felkészültek	szeretnék olyan lenni, mint ő(k)	oda lehet menni hozzájuk	nehéz velük kijönni, szigorúak	másfajta tanárt(oka)t szeretnék
Szamos	52	30	16	22	13	14	26	5	4
Giorgio	29	10	4	10	3	2	5	2	4
Gundel	23	6	3	7	4	4	5	4	1
Dobos	44	11	4	6	5	4	2	10	15
Semmelweis	15	2	2	2	1	2	1	-	-
Bókay	31	14	16	6	12	8	18	4	1
Raoul	79	27	15	25	13	12	20	16	4
összesen:	273	100	60	78	51	46	77	41	29

Forrás: saját készítés

4.14. táblázat: Tanári elégedettség a diákok szemszögéből

Az egész kérdőív egyik legizgalmasabb kérdése, amely a tanári elégedettséget mérte a diákok szemszögéből.

Nagyon fontos adatok és kérdések, sok szép válasz született, szívesen jelölték. A válaszok nem százalékokat (%), hiszen egy-egy szavazat is sokat számít. Különösen érdekes ez a táblázat, ha az 1. és 2. oszlopot együtt nézzük, hiszen a kettő erősíti egymást. Fontos, és hasonlóan pozitív tartalmú jellemzők számunkra az „értenek a gyerekek nyelvén”, a „szerintem jó fejek” és a „jól felkészültek” oszlopok. Ugyancsak jó dolog az, ha azt érzi a diák, hogy „oda lehet menni hozzájuk” – ezekre a jövőben is figyelniük kell. A szakmai felkészültségről alkotott vélemény is fontos jelző, csakúgy, mint a tanár által adott minta: „szeretnék olyan lenni, mint ő”.

A nehéz velük kijönni, ill. a szigorúak, túl szigorúak vélemények viszonylag kevesen vannak (kivétel talán a Raoul, ami egy hatalmas iskola, így a közvetlen tanár diák kapcsolat korlátozott). A másfajta tanárokat szeretnék sor: ilyen mindig lehet akár az eredményesség szempontjából (sikerült-e javítani), vagy akár az egyéni szimpátia miatt is. A legjobb talán itt is a 0 válasz lenne. (BVHSZC, 2019)

Kontroll csoportok:

	összeses kérdőív	kedvelem tanárait	értenek a gyerekek nyelvén	szerintem jó fejek	jól felkészültek	szeretnék olyan lenni, mint ő(k)	oda lehet menni hozzájuk	nehéz velük kijönni, szigorúak	másfajta tanárt(okat) szeretnék
Gundel	20	7	9	4	5	6	6	3	1
Bókay	20	4	4	3	5	3	9	1	1

Forrás: saját készítés

4.15. táblázat: Tanári elégedettség a diákok szemszögéből kontrollcsoport

Ennél a kérdésnél ugyan több a választ kaptunk, mint a korábbiaknál. Úgy tűnik, hogy a tanárokkal való véleménykérdéstől és a társaknak való segítségtől nem zárkóztak el, itt többen megnyíltak.

A tanárokkal kapcsolatosan: negatív válasz (másfajta tanárt szeretnék) mindössze 1 érkezett (Gundel), a szigorúságukkal és a „nehéz velük kijönni” dolgokkal is nem jelölnek sokan. A kérdés válaszainak fő kicsengése itt is az, hogy igenis, kedvelem tanárait, egyet, sőt többet is (Gundel 12, Bókay 9), de ha hozzávesszük a felkészültségüket, az értenek a gyerekek nyelvén, oda lehet menni..., válaszokat, ill. azt, hogy egyben mintát

is adnak a tanítványoknak (szeretném úgy csinálni): igen, komolyan kell vennünk, tehát alapvetően pozitív a tanárok megítélése. (BVHSZC, 2019)

35. Ha lehetne, te hogyan, miben tudnál segíteni osztálytársadnak?

	összes kérdő- ív	tanulás- ban	megkér- dezném, elkészült-e?	segítenék elmagya- rázni	elhív- nám moziba	figyelnék rá	együtt tanulnék vele	egyéb
Szamos	52	11	9	18	16	10	9	7
Giorgio	29	6	1	10	4	-	4	2
Gundel	23	4	1	11	4	3	3	2
Dobos	44	12	7	14	10	10	4	5
Semmelweis	15	5	3	6	7	2	3	2
Bókay	31	12	5	5	9	4	10	10
Raoul	79	16	17	28	23	18	18	9
összesen:	273	66	43	92	73	47	51	37

Forrás: saját készítés

4.16. táblázat: Diákok egymáshoz viszonyított attitűdje

Utolsóként egy olyan kérdéscsoport áll előttünk, amely a diák-diák közötti lehetőségeket méri a segítség, odafigyelés szempontjából. Hiszen nem csak a tanár tud segíteni a tanulónak, hanem annak társa(i) is. Mindez akkor jó, és eredményes, ha megvan rá az irányultság az adó és a befogadó részéről egyaránt.

A táblázat adatai alapján a legszembetűnőbb: a tanulásban, az magyarázásban való segítség, amelyek sokat jelenthetnek egy-egy tanulónak. A másik dolog az odafigyelés arra, hogy elkészült-e, ill. a figyelnék rá (ehhez még segíteni sem kell, de jó azt érezni, hogy valaki van mellette). Az elhívnam őt egy jó moziba, inkább a baráti kapcsolatokat erősítheti, melyek tudjuk, hogy az iskolai közérzet alapjait is jelentik, tehát fontosak.

Az egyéb válaszok között azonban akadnak – kis számban ugyan –, de negatív előjelű vélemények is:

„*nincs időm más problémájára*” (Gundel); „*semmit, ő NEM segítene*” (1-1 válaszok, nem jellemzőek korántsem), „*esélytelen*” (Raoul).

További egyéb válaszok: segítene „*lelkileg rendben lenni*”; jó lenne a viselkedést megtanítani; meghallgatnám gondjait; „*mindenben támogatnám, ha jó fej és engedi*” (Bókay), „*személyiségében stílusában segítenék*” (Bókay).

Talán ezzel a kérdéscsoporttal éreztettük, átgondoltattuk velük a segítség különböző módjait és lehetőségeit.

Kontroll iskolák: a viszonylag kevés a válasz, ám itt is hasonló válaszok születtek, mint a fő csoportnál. Úgy gondolom, minden egyes pozitív tartalmú választ – mint ezek mindegyike itt a sorban – meg kell becsülnünk. Bízunk benne, hogy ezek a motivációk a jövőben meg is valósulnak. (BVHSZC, 2019)

	összes kérdő- ív	tanulás- ban	megkér- dezném, elkészült-e?	segítenék elmagya- rázni	elhív- nám moziba	figyelnék rá	együtt tanulnék vele	kisebb csoport
Gundel	20	5	4	10	7	2	8	3
Bókay	20	7	2	7	-	1	3	1

Forrás: saját készítés

4.17. táblázat: Diákok egymáshoz viszonyított attitűdje kontrollcsoport

Ez a kérdőíves kutatás igazolta az iskolánk hitvallását, gyermekeinkhez való hozzáállását. Gyermekközpontú iskolaként arra törekszünk, hogy nyugodt, barátságos légkört teremtsünk, érzelmileg is biztonságot nyújtsunk tanulóink számára. A színvonalas oktatás mellett a tanórán kívüli és szabadidős tevékenységek széles körét biztosítottuk diákjainknak.

Izgatottan vártuk a tanév végét, hogy a tanulók szemmel látható személyiségfejlődése az év végi bizonyítványukban is láthatóvá váljék-e. A projekt munkát a 2018/19-es tanév végén egy beszámolóval zártuk, amelyet a kollégákkal megbeszélve én készítettem el.

Sikeres tanévet zártunk. Minden diáknak sikerült javítania, sőt volt olyan tanuló, aki előrehozott angol érettségit tett jeles eredménnyel, és a szóbeli teljesítményéért külön dicsérő oklevelet vehetett át az érettségi elnöktől. A csoportom egyik tagja töltötte be a 2018/19-es tanévben a DÖK elnöki tisztséget. Az indikátorok segítségével a projekt eredményeit számszerűsíteni lehetett, azaz a projekt sikeres volt. A lemorzsolódás mértékét iskolai szinten 8,72%-ról 7% alá, 6,8%-ra csökkentettük.

Összefoglalás

Szakedolgozatom témájának a lemorzsolódás megelőzését szolgáló módszereket választottam, illetve, ami ezzel szorosan összefügg, a korai, szakképzettség nélküli lemorzsolódás megelőzése.

Munkám során számomra ez az egyik legfontosabb kérdés, és ennek a vizsgálata különösen érdekes, mert meglátásom szerint ez tünet lehet például a gyerek mentális állapotára, családi helyzetére, és megpecsételheti a sorsukat. Így amikor a szakdolgozati téma választására került sor, egyértelmű volt, hogy ezt a kérdéskört szeretném több szemszögből is körbejárni.

A végzettség nélküli iskolaelhagyás a szakképzés területén hazánkban nagyon magas, közel 30%-os, ugyanakkor érdekes ellentmondás, hogy Magyarországon meghatározó probléma a szakképzett munkaerő hiánya. A lemorzsolódás az iskolai kudarcok gyakori következménye. Az alacsony iskolázottság, a munkaerőpiacról és nem mellesleg a társadalomból való kirekesztődés veszélyeit hordozza magában.

A legfontosabb tényező az intézményünkben megjelenő probléma pontos meghatározása volt. A három legsarkalatosabb megoldandó feladatnak tartom:

- Az alapkompenciák és társas-szociális kompetenciák folyamatos fejlesztését
- A korai lemorzsolódással veszélyeztetett tanulóakra vonatkozó adatszolgáltatás nem biztosít elegendő információt ahhoz, hogy a lemorzsolódásban veszélyeztetett tanulók beazonosításra kerüljenek,
- A pedagógusok módszertani kultúrája, motivációja és tudásmegosztása nem biztosít támogatást a lemorzsolódás csökkentésében.

Ennek kapcsán a problémákat a mellékelt fejlesztési tervben részletesen kidolgoztam.

Ehhez illesztettem a művészeti nevelést, mint személyiségfejlesztést, illetve a jobb agyféltekés gondolkodást. Ez a gondolkodás, hogy valaki képes legyen kiszűrni a rendelkezésre álló óriási információ-tömegből a számára lényegeset, és képes legyen valami újat alkotni, nagyon jó módszer a realisztikus ábrázolás. A jobb agyféltekés gondolkodás nyitottságot, rugalmasságot igényel az adott pedagógiai intézménytől, nehezen illeszthető bele az általánosan használt normaorientáltorientált értékelésbe. Az

alkotóképesség, a kreatív problémamegoldó képesség beindításával a jobb agyféltekénket aktivizáljuk. Így használhatjuk ismét az egész agyunkat, a bal agyféltekés dominancia helyett.

A lemorzsolódás csökkentésére való törekvéseinket szeretnénk volna megvizsgálni, hogy mennyire voltunk sikeresek, ezért a Budapesti Vendéglátóipari és Humán SZC hét iskolájának különböző szakirányú diákjai válaszoltak az azonos kérdésekre 2019. február elején, összesen 273-an. Ez a kérdőíves kutatás igazolta az iskolánk hitvallását, gyermekeinkhez való hozzáállását. Gyermekközpontú iskolaként arra törekszünk, hogy nyugodt, barátságos légkört teremtve, érzelmileg is biztonságot nyújtsunk tanulóink számára. A színvonalas oktatás mellett a tanórán kívüli és szabadidős tevékenységek széles körét biztosítottuk diákjainknak.

Az alkotással olyan sikerek érték a diákokat, amely jól nyomon követhető volt az iskolai teljesítményükben is. Miközben megtanultak alkotni, megtanultak belemélyedni egy feladatba. A sok erőfeszítés a tanulók iskolai teljesítményének javulása érdekében sikeresnek bizonyult. A lemorzsolódás kérdését azért korántsem sikerült megoldani. A pedagógusoktatásban nagyobb jelentőséget kellene, hogy kapjon ez a témakör. A leendő pedagógusok a gyakorló iskolák után, gyakran csak a való életben találkoznak a problémás gyerekekkel, legyen az szociálisan hátrányos, vagy tanulási és/vagy magatartászavaros tanulókkal. Szükség van a kezdő, illetve a szociálisan kevésbé érzékeny pedagógusok mentorálására, segítésére.

„A szakképzési intézményrendszer átfogó fejlesztése” kapcsán szeretnénk volna megvizsgálni, hogy a Budapesti Vendéglátóipari és Humán SZC hét iskolájának különböző szakirányú diákjai miként vélekedtek a programról. Azonos kérdésekre 2019. február elején, összesen 273-an válaszoltak. Kontrollként kiosztásra és feldolgozásra került további 2x20 db kérdőív a Gundel (vendégátó szakirányú tanulók) és a Bókay iskolából (egészségügyi szakirányú tanulók), ezek a tanulók nem vettek részt a programban.

A kérdőíves felmérés nevek megjelölése nélkül történt, mindösszesen tehát 273 + 40, azaz 313 diák részvételével. Az alábbi fő kérdéscsoportokra válaszolhattak a tanulók:

I. Személyes adatok

II. Hivatás, munka – életpálya-építés

III. Szabadidős, kulturális szokások

IV. Mentorálás.

Rövid távú célunk is megvalósulni látszik. A szülőkkal való kapcsolat megerősödött, hatékonyan vontuk be őket az iskolai életbe. A projekt jó lehetőséget biztosított arra, hogy az iskola-szülő közötti kapcsolati háló pozitívan felértékelődjön. Nehezebb egy jól működő iskola-szülő kapcsolatrendszerből lemorzsolódnia a veszélyeztetett tanulónak.

A hagyományos és alternatív módszerek ötvöztetésével a mi esetünkben sikeresen vettük fel a harcot a szakképzettség nélküli iskolaelhagyással.

Az alkotással olyan sikerek érték a diákokat, amely jól nyomon követhető volt az iskolai teljesítményükben is. Miközben megtanultak alkotni, megtanultak belemélyedni egy feladatba.

Ennek a folyamatnak a haszna, a tanulásban is mérhető volt. Kipróbáltak valamit, amely során tanári segítséggel, instrukciókkal sikereket értek el. Rajzpályázatokon, tehetségkutatókon nyertek. Sikereket értek el, ami növelte az önbizalmukat is. Az általánosságban elfogadott nézet, hogy csak tehetséges gyerekek tudnak rajzolni, festeni, megcáfolták. Kellő mennyiségű kitartással, szorgalommal, elérték a kívánt eredményt. Ennek a logikája alapján, ugyanilyen hozzáállással a tanuláshoz való attitűdjük is megváltozott. Jobban látták értelmét a kitartásnak, kevésbé adták fel, jobban küzdöttek, hiszen gyakorlással és összpontosítással sok mindenre képesek. Mindezt el is hitték magukról.

Fontosnak tartom megjegyezni, hogy a képességfejlesztés során figyelni kell, hogy a tanulókat önmagukhoz viszonyítsuk. Gyakran eshetünk abba a hibába, hogy kiemelünk egy-egy munkát, ami különösen jól sikerült, de emellett figyelniünk kell arra, hogy egy gyermek honnan hova jutott el.

Célkitűzésünk, hogy elérjük a tanulóknak legyenek céljaik, képesek legyenek megoldozni a sikerekért, ugyanakkor büszkék legyenek az elért eredményeikre. Mindezeket egy tét nélküli helyzetben elsajátítva, képesek lettek ezt egy éles helyzetben, akár az érettségin, felvételin is, kamatoztatni, illetve életvezetésük is jobb irányt vehet.

Summary

The topic of my thesis is 'methods of prevention of dropping out of vocational and technical schools, along with the prevention of the early dropping out'.

At my work it is one of the most dominant questions, and its research is especially important to me, as in my view this symptom can affect for example the child's mental state, and its family, and their fate can be sealed by it, so when I was going to choose a topic for my theses, it was obvious that I want to examine this question from different angles.

Dropping out from vocational or technical schools without obtaining any kind of qualifications is relatively high, nearly 30%, but at the same time it is an interesting controversy that the lack of skilled workers is a general problem in Hungary. Dropping out is often the consequence of failures at school. The poor qualification can lead to dangers like exclusion from the job market, or even from the society.

The most important factor was to determine the exact problem that has appeared in our institution. I consider the following the three most significant problems:

- The development of the basic competences and that of the social competences,
- The database does not provide with enough information about the students who are likely to drop out to identify them,
- The methodological culture, motivation of the pedagogists and their tendency to share their knowledge do not ensure the decrease of dropping out.

Based on this theory, I have described the problems in a detailed developmental plan.

I set the artistic education as a tool of improvement of the personality to it, along with the right brain thinking. For this way of thinking, according to which someone will be able to filter out the most important from the mass of information, and to be able to create something new, it is a really good method to depict something realistically. Right brain thinking requires open-mindedness, flexibility from the given pedagogical institution, it can hardly fit in the norm-oriented evaluation that is commonly used. By starting one's creativity and recalling creative ways of problem-solving skills you activate your right

brain. This way you will use your whole brain as opposed to the dominance of your left brain.

By creating things, the students experience success, which could easily be followed in their performance at school as well. While they were learning to create, they learned how to deeply concentrate on one thing. The lots of effort proved to be successful at the development of the performance at school.

The question of dropping out has not been solved yet. When training new teachers, this topic should gain more importance.

Szakirodalom, források:

1. Babusik Ferenc (2003): *Késői kezdés, lemorzsolódás*. Elérhető: <https://epa.oszk.hu/00000/00035/00075/2003-10-ta-Babusik-Kesoi.html> (2021.10.27.)
2. Balázi Ildikó és Horváth Zsuzsanna (2011): A közoktatás minősége és eredményessége. In: Balázs Éva, Kocsis Mihály és Vágó Irén (szerk.): *Jelentés a magyar közoktatásról 2010*. OFI, Budapest
3. Bartók Erzsébet, Tóth Zsolt (2018): *Elmetágító rajzolás*, Publio Kiadó Budapest
4. Bartók Erzsébet, Tóth Zsolt (2019): *Elmetágító festészet*, Publio Kiadó, Budapest
5. Bánkúti Zsuzsa, Horváth Zsuzsa és Lukács Judit (2004): *A szakképző iskolába járó diákok tanulási nehézségei*. Iskolakultúra, Budapest
6. BVHSZC (2018): *Cselekvési Terv a VEKOP-8.6.3.16-2017-00005* „A Szakképzési intézményrendszer átfogó fejlesztése projektre, Budapest
7. BVHSZC (2019): *A pályázati kérdőív adatainak összesítése*, Budapest
8. Chapman Gary (2015): *Az 5 szeretetnyelv - Egyásra hangolva*. Harmat Kiadó, Budapest
9. Daniel H. Pink (2009): *A megújult elme – Használd az agyad jobbik felét*, HVG Könyvek kiadó, Budapest
10. Fehérvári Anikó (2008): *Szakképzés és lemorzsolódás*, OFI, Budapest
11. Fehérvári Anikó (2015): *Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei*, ELTE, Budapest
12. Gyarmathy Éva (2015): *A Hejőkeresztúri Modell a jövő tanítása*, Katedra, Budapest
13. Liskó Ilona (2003): *Kudarok a középfokú iskolákban. Kutatás Közben*. OKI, Budapest.
14. Lőz Erika (2016): *Iskolai lemorzsolódás*, Kodolányi János Egyetem, szakdolgozat, Budapest
15. Lőz Erika (2019): *Pedagógus 2 minősítési eljárás anyaga*, Budapest
16. Lövei Éva (2019): *Jobb agyféltekés rajzolás lényege*, Elérhető: [\(https://jobbagyfeltekesrajzolas.blog/a-jobb-agyfeltekes-rajzolas-lenyege/](https://jobbagyfeltekesrajzolas.blog/a-jobb-agyfeltekes-rajzolas-lenyege/), 2021. 11. 01.)

17. L. Ritól Nóra (2021): *Az oktatás gyakorlatilag tovább termeli azokat a tényezőket, amik miatt létrejön a társadalmi leszakadás*, Elérhető: (<https://marieclaire.hu/riporter/2021/07/16/l-ritok-nora-az-oktatas-gyakorlatilag-tovabb-termeli-azokat-a-tenyezoket-amik-miatt-letrejon-a-tarsadalmi-leszakadas/>, 2022. 02. 06.)
18. Mayer József (2008): Iskolaelhagyók. in: *Taní-tani*, Elérhető: (http://www.tani-tani.info/081_mayer 2021.10.27)
19. NSZFH: GINOP 6.2.2 projekt Elérhető: (https://www.nive.hu/index.php?option=com_content&view=article&id=720 2021.11.07.)
20. Ostorics László (2015): *A tanulói teljesítménymérések jellemzői, jövőbeni irányvonalai, kritikái. In: Széll Krisztián (szerk.): Mit mér a műszer? A tanulói teljesítménymérések alkalmazhatóságáról.* OFI, Budapest.
21. Páris Bori, Somos Ildi (2017): *Mire jó a jobb agyféltekés rajzolás és mire nem? Érvék és ellenérvék, szakemberek tollából.*, Elérhető: (https://sporolok.blog.hu/2017/04/05/jobb_agyfeltekés_rajzolás_érvék_ellenérvék, 2021.11.01.)
22. Rumberger, R. W.(2021): *Dropping out.* Cambridge: Harvard University Press.
23. Tóth Hajnalka-Trautmann László (2021): *A koronavírus újabb aggasztó társadalmi hatása – így alakul a korai iskolaelhagyás* Elérhető: (<https://mfor.hu/cikkek/benchmark/a-koronavirus-ujabb-aggasztó-társadalmi-hatása--így-alakul-a-korai-iskolaelhagyás.html>, 2022. 02. 06.)

1. sz. melléklet

Egyéni fejlesztési terv: A.B. 11/C

Tartalom	Egyéni fejlesztési terület	Tevékenység	Fejlesztés formái és gyakorisága	Eszközök	Mérés, értékelés	Elérendő eredmények
Verbális kommunikáció fejlesztése	Beszéd formai oldalának fejlesztése	Beszédtechnikai gyakorlatok Retorikai eszközök Élőszóbeli megnyilvánulás, kisebb-nagyobb nyilvánosság, hallgatóság előtt A figyelem felkeltése és fenntartásának gyakorlása	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Feladatok Önálló szövegalkotás Osztály előtti megszólalások	Önmagához mért fejlődés	érthetőbben beszél helyesen hangsúlyoz Helyesen artikulál
Szociális kompetencia fejlesztése	Önérvényesítés A környezeti ingerekre való válaszkészség és a társas hatékonyság.	DÖK elnökeként helyes irányítási technikák elsajátítása és alkalmazása Helyes konfliktusmegoldási technikák lehetősége, értelmezése Asszertív kommunikációs gyakorlatok Helyes testtartás az eredményes kommunikációban asszertivitás 3 pillére Az egyénnek az a képessége, hogy személyes igényei között elfogadható kompromisszumot kössön	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Kiss Zsófia: Asszertív tréning Geoffrey Moss: Az eredményes kommunikáció kézikönyve Bagolyvár Könykiadó Bp., 1998. http://www.retorikai-ismeretek.hu/index.php/retorika-fogalma.html Szabó Katalin: Kommunikáció felsőfokon Kossuth Kiadó Bp., 2002 Saját feladatlapok	Kiselőadás eredménye	Önérvényesítés mellett a kölcsönösségre és a kapcsolat fenntartására is törekszik. Helyesen alkalmazza a technikát az adott szituációban Képes gyors érthető választ adni a kérdésekre Magabiztosan fejlődik

Emlékezet	Verbális emlékezet	Szövegviszamondás, rövidebb szövegek, versek memorizálása tartalom (bekezdésnyi) visszamondása	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Szöveggyűjtemény Társadalomszociológiai törvények értelmezése (Társ. szoc. jogi és etikai ismeretek tantárgy segítése)	Erdemjegyek javítása elsősorban Társ. szoc. jogi és etikai ismeretek tantárgyból	Megtanul egy hosszabb szakaszt
	Mondatalkotás	Spontán és irányított beszéd (beszélgetés) . Mondatalkotás képekről, eseményekről, aktuális témákról Összetett mondatok szerkesztése	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Feladatlapok Képek Internet		4-nél több mondatot képes önállóan megfogalmazni és elmondani
Figyelem-koncentráció fejlesztése	Figyelem fejlesztés	Figyelem terjedelme, tartóssága, megosztása, átvitel más területre	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Oroszlány Péter: Könyv a tanulásról feladatgyűjtemény		Kevésbé fárad el a tanítási órák végére
	Szándékos figyelem	Figyelemkoncentrációs gyakorlatok (tanulástechnika) Figyelemösszpontosítás eszközei		Feladatlapok Gyakorlatok		
Tanulási stratégiák	Tanulástechnikai fejlesztés	Hangos olvasás Néma olvasás Bekezdések értelmezése Ismétlések Felmondás A tananyag áttekintése A tananyag feldolgozása Kulcsfogalmak kiírása + szótárak, lexikonok, könyvek , tankönyv, jegyzet és Internet használata Jegyzetelés: Hallott anyag alapján. Szöveg olvasása közben. A tananyag összefoglalása.	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Dr. Tóth László: Tanulási stratégiák Tanuláselméletek és tanítási-tanulási stratégiák Virág Irén (2014)	A történelem tantárgy érdemjegyének (féléves) javulása	A tanulástechnikai módszerek nyomán az otthoni tanulás célzott lesz. Könyvet olvas Javulnak a jegyei

Egyéni fejlesztési terv: C.D. 11/C

Tartalom	Egyéni fejlesztési terület	Tevékenység	Fejlesztés formái és gyakorisága	Eszközök	Mérés, értékelés	Elérendő eredmények
Verbális kommunikáció fejlesztése	Beszéd formai oldalának fejlesztése	Beszédtechnikai gyakorlatok Élőszóbeli megnyilvánulás, kisebb-nagyobb nyilvánosság, hallgatóság előtt A figyelem felkeltése és fenntartásának gyakorlása	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Feladatok Önálló szövegalkotás Osztály előtti megszólalások	Önmagához mért fejlődés	érthetőbben beszél helyesen hangsúlyoz Helyesen artikulál
Családi szocializáció	Otthoni konfliktusok „helyes” kezelése	Mentálhigiénés szakember bevonása (forrásház) Gyakori személyes konzultáció	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás Szükséges ideig	Sport, mint terápiás eszköz (karate-BlackBelt SE)		Kiegyensúlyozottabb magatartás
Szociális kompetencia fejlesztése	Önérvényesítés A környezeti ingerekre való válaszkészség és a társas hatékonyság.	Helyes konfliktusmegoldási technikák lehetősége, értelmezése Asszertív kommunikációs gyakorlatok Helyes testtartás az eredményes kommunikációban asszertivitás 3 pillére Az egyénnek az a	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Kiss Zsófia: Asszertív tréning Geoffrey Moss: Az eredményes kommunikáció kézikönyve Bagolyvár Könykiadó Bp., 1998. Szabó Katalin: Kommunikáció felsőfokon Kossuth Kiadó Bp., 2002	Kiselőadás eredménye	Önérvényesítés mellett a kölcsönösségre és a kapcsolat fenntartására is törekszik. Helyesen alkalmazza a technikát az adott szituációban

		képessége, hogy személyes igényei között elfogadható kompromisszumot kössön		Saját feladatlapok		Képes gyors érthető választ adni a kérdésekre Magabiztosan fejlődik
Emlékezet	Verbális emlékezet	Szövegviszámolás, rövidebb szövegek Tartalom (bekezdésnyi) visszámolása Angol nyelvi tehetség gondozás (VEKOP)	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Szöveggyűjtemény Társadalomszociológiai törvények értelmezése (Társ. szoc. jogi és etikai ismeretek tantárgy segítése)	Erdemjegyek javítása elsősorban Társ. szoc. jogi és etikai ismeretek tantárgyból	Megtanul egy hosszabb szakaszt Angol nyelvből előre hozott érettségi 2019 őszén
	Mondatalkotás Kiselőadás	Spontán és irányított beszéd (beszélgetés) . Mondatalkotás képekről, eseményekről, aktuális témákról Összetett mondatok szerkesztése	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Feladatlapok Képek Internet		4-nél több mondatot képes önállóan megfogalmazni és elmondani
Figyelem-koncentráció fejlesztése	Figyelemfejlesztés	Figyelem terjedelme, tartóssága, megosztása, átvitel más területre	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Oroszlány Péter: Könyv a tanulásról feladatgyűjtemény		Kevésbé fárad el a tanítási órák végére
	Szándékos figyelem	Figyelemkoncentrációs gyakorlatok (tanulástechnika) Figyelemösszpontosítás eszközei		Feladatlapok Gyakorlatok		
Tanulási stratégiák	Tanulástechnikai fejlesztés	Hangos olvasás Néma olvasás Bekezdések értelmezése Ismétlések Felmondás A tananyag áttekintése A tananyag feldolgozása Kulcsfogalmak kiírása + szótárak, lexikonok, könyvek , tankönyv, jegyzet és Internet használata Jegyzetelés: Hallott anyag alapján. Szöveg olvasása közben.	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Dr. Tóth László: Tanulási stratégiák Tanuláselméletek és tanítási-tanulási stratégiák Virág Irén (2014)	A történelem tantárgy érdemjegyének (fél éves) javulása	A tanulástechnikai módszerek nyomán az otthoni tanulás célzott lesz. Könyvet olvas Javulnak a jegyei

		A tananyag összefoglalása.				
--	--	----------------------------	--	--	--	--

Egyéni fejlesztési terv: E. F. 11/C

Tartalom	Egyéni fejlesztési terület	Tevékenység	Fejlesztés formái és gyakorisága	Eszközök	Mérés, értékelés	Elérendő eredmények
Verbális kommunikáció fejlesztése	Beszéd formai oldalának fejlesztése	Beszédtechnikai gyakorlatok Légzésgyakorlatok Logopédiai fejlesztés (dadogás javítása) Beszéd ritmusának javítása	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Feladatok Önálló szövegalkotás	Önmagához mért fejlődés	Érthetőbben beszél helyesen hangsúlyoz
Szociális kompetencia fejlesztése	Önérvényesítés A környezeti ingerekre való válaszkészség és a társas hatékonyság.	Indulatkezelési technikák gyakorlása Helyes konfliktusmegoldási technikák lehetősége, értelmezése Asszertív kommunikációs gyakorlatok Helyes testtartás az eredményes kommunikációban asszertivitás 3 pillére Az egyénnek az a	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Kiss Zsófia: Asszertív tréning Geoffrey Moss: Az eredményes kommunikáció kézikönyve Bagolyvár Könykiadó Bp., 1998. Szabó Katalin: Kommunikáció felsőfokon Kossuth Kiadó Bp., 2002 Saját feladatlapok	Kiselőadás eredménye	Önérvényesítés mellett a kölcsönösségre és a kapcsolat fenntartására is törekszik. Helyesen alkalmazza a technikát az adott szituációban Képes gyors érthető választ adni a kérdésekre

		képessége, hogy személyes igényei között elfogadható kompromisszumot kössön				Magabiztosan fejlődik
Emlékezet	Verbális emlékezet	Szövegviszamondás, rövidebb szövegek, versek memorizálása tartalom (bekezdésnyi) visszamondása	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Szöveggyűjtemény Társadalomszociológiai törvények értelmezése (Társ. szoc. jogi és etikai ismeretek tantárgy segítése)	Erdemjegyek javítása elsősorban Társ. szoc. jogi és etikai ismeretek tantárgyból	Megtanul egy hosszabb szakaszt
	Mondatalkotás	Spontán és irányított beszéd (beszélgetés) . Mondatalkotás képekről, eseményekről, aktuális témákról Összetett mondatok szerkesztése	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Feladatlapok Képek Internet		4-nél több mondatot képes önállóan megfogalmazni és elmondani
Figyelem-koncentráció fejlesztése	Figyelem fejlesztés	Figyelem terjedelme, tartóssága, megosztása, átvitel más területre	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Oroszlány Péter: Könyv a tanulásról feladatgyűjtemény		Kevésbé fárad el a tanítási órák végére
	Szándékos figyelem	Figyelemkoncentrációs gyakorlatok (tanulástechnika)		Feladatlapok Gyakorlatok		
Tanulási stratégiák	Tanulástechnikai fejlesztés	Hangos olvasás Néma olvasás Bekezdések értelmezése Ismétlések Felmondás A tananyag áttekintése A tananyag feldolgozása Kulcsfogalmak kiírása + szótárak, lexikonok, könyvek , tankönyv, jegyzet és Internet használata Jegyzetelés: Hallott anyag alapján. Szöveg olvasása közben. A tananyag összefoglalása.	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Dr. Tóth László: Tanulási stratégiák Tanuláselméletek és tanítási-tanulási stratégiák Virág Irén (2014)	A történelem tantárgy érdemjegyének (féléves) javulása	A tanulástechnikai módszerek nyomán az otthoni tanulás célzott lesz. Könyvet olvas Javulnak a jegyei

Egyéni fejlesztési terv: G. H. 11/C

Tartalom	Egyéni fejlesztési terület	Tevékenység	Fejlesztés formái és gyakorisága	Eszközök	Mérés, értékelés	Elérendő eredmények
Verbális kommunikáció fejlesztése	Beszéd formai oldalának fejlesztése	Beszédtechnikai gyakorlatok	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Feladatlapok	Önmagához mért fejlődés	érthetőbben beszél helyesen hangsúlyoz
Magatartási problémák kezelése	feszültség levezetése indulatkezelés A környezeti ingerekre való	Indulatkezelési technikák gyakorlása Helyes konfliktusmegoldási technikák lehetősége, értelmezése Asszertív kommunikációs gyakorlatok Helyes testtartás az eredményes kommunikációban	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Kiss Zsófia: Asszertív tréning Geoffrey Moss: Az eredményes kommunikáció kézikönyve Bagolyvár Könykiadó Bp., 1998. Szabó Katalin:	Kiselőadás eredménye	Önérvényesítés mellett a kölcsönösségre és a kapcsolat fenntartására is törekszik. Helyesen alkalmazza a technikát az adott szituációban

	válaszkészség és a társas hatékonyság.	asszertivitás 3 pillére Az egyénnek az a képessége, hogy személyes igényei között elfogadható kompromisszumot kössön		Kommunikáció felsőfokon Kossuth Kiadó Bp., 2002 Saját feladatlapok		Képes gyors érthető választ adni a kérdésekre Magabiztosan fejlődik
Emlékezet	Verbális emlékezet	Szövegviszamondás, rövidebb szövegek, versek memorizálása tartalom (bekezdésnyi) visszamondása	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Szöveggyűjtemény	Erdemjegyek javítása elsősorban irodalom és történelem tantárgyból	Megtanul egy hosszabb verset
	Mondatalkotás	Spontán és irányított beszéd (beszélgetés) . Mondatalkotás képekről, eseményekről, aktuális témákról Összetett mondatok szerkesztése	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Feladatlapok Képek Internet		4-nél több mondatot képes önállóan megfogalmazni és elmondani
Figyelem-koncentráció fejlesztése	Figyelem fejlesztés	Figyelem terjedelme, tartóssága, megosztása, átvitel más területre	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Oroszlány Péter: Könyv a tanulásról feladatgyűjtemény		Kevésbé fárad el a tanítási órák végére
	Szándékos figyelem	Figyelemkoncentrációs gyakorlatok (tanulástechnika)		Feladatlapok Gyakorlatok		
Tanulási stratégiák	Tanulástechnikai fejlesztés	Hangos olvasás Néma olvasás Bekezdések értelmezése Ismétlések Felmondás A tananyag áttekintése A tananyag feldolgozása Kulcsfogalmak kiírása + szótárak, lexikonok, könyvek , tankönyv, jegyzet és Internet használata Jegyzetelés: Hallott anyag alapján. Szöveg olvasása közben.	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Dr. Tóth László: Tanulási stratégiák Tanuláselméletek és tanítási-tanulási stratégiák Virág Irén (2014)	A történelem tantárgy érdemjegyének (féléves) javulása	A tanulástechnikai módszerek nyomán az otthoni tanulás célzott lesz. Könyvet olvas Javulnak a jegyei

		A tananyag összefoglalása.				
--	--	----------------------------	--	--	--	--

Forrás:

1. Babusik Ferenc: Késői kezdés, lemorzsolódás. (Új Pedagógiai Szemle 2003)
2. Fehérvári Anikó (szerk.) (2008): Szakképzés és lemorzsolódás, OFI, Budapest
3. Fehérvári Anikó: Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei, 2015
4. Lőz Erika: Iskolai lemorzsolódás (2016)
5. BVHSZC: *Cselekvési Terv a VEKOP-8.6.3.16-2017-00005* „A Szakképzési intézményrendszer átfogó fejlesztése projektre„ (2018)

2. számú melléklet
Egyéni fejlesztési terv: G.D.

Tartalom	Egyéni fejlesztési terület	Tevékenység	Fejlesztés formái és gyakorisága	Eszközök	Mérés, értékelés	Elérendő eredmények
Verbális kommunikáció fejlesztése	Beszéd formai oldalának fejlesztése	Beszédtechnikai gyakorlatok Retorikai eszközök Élőszóbeli megnyilvánulás, kisebb-nagyobb nyilvánosság, hallgatóság előtt A figyelem felkeltése és fenntartásának gyakorlása	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Feladatok Önálló szövegalkotás Osztály előtti megszólalások	Önmagához mért fejlődés	érthetőbben beszél helyesen hangsúlyoz Helyesen artikulál
Szociális kompetencia fejlesztése	Önérvényesítés Önbizalom erősítése A környezeti ingerekre való válaszkészség és a társas hatékonyság.	Helyes konfliktusmegoldási technikák lehetősége, értelmezése. Asszertív kommunikációs gyakorlatok Helyes testtartás az eredményes kommunikációban. Asszertivitás 3 pillére Az egyénnek az a képessége, hogy személyes igényei között	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Kiss Zsófia: Asszertív tréning Geoffrey Moss: Az eredményes kommunikáció kézikönyve Bagolyvár Könykiadó Bp., 1998. http://www.retorikai-ismeretek.hu/index.php/retorika-fogalma.html Szabó Katalin: Kommunikáció felsőfokon Kossuth Kiadó Bp., 2002	Kiselőadás eredménye	Önérvényesítés mellett a kölcsönösségre és a kapcsolat fenntartására is törekszik. Helyesen alkalmazza a technikát az adott szituációban Képes gyors érthető választ adni a kérdésekre Magabiztosan fejlődik

		elfogadható kompromisszumot kössön		Saját feladatlapok		
Emlékezet	Verbális emlékezet	Szövegviszamondás, rövidebb szövegek, versek memorizálása tartalom (bekezdésnyi) visszamondása	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Szöveggyűjtemény Társadalomszociológiai törvények értelmezése (Társ. szoc. jogi és etikai ismeretek tantárgy segítése)	Érdemjegyek javítása elsősorban Társ. szoc. jogi és etikai ismeretek tantárgyból	Megtanul egy hosszabb szakaszt
	Mondatalkotás	Spontán és irányított beszéd (beszélgetés) . Mondatalkotás képekről, eseményekről, aktuális témákról Összetett mondatok szerkesztése	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Feladatlapok Képek Internet		4-nél több mondatot képes önállóan megfogalmazni és elmondani
Figyelem-koncentráció fejlesztése	Figyelem fejlesztés	Figyelem terjedelme, tartóssága, megosztása, átvitel más területre	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Oroszlány Péter: Könyv a tanulásról feladatgyűjtemény		Kevésbé fárad el a tanítási órák végére
	Szándékos figyelem	Figyelemkoncentrációs gyakorlatok (tanulástechnika) Figyelemösszpontosítás eszközei		Feladatlapok Gyakorlatok		
Tanulási stratégiák	Tanulástechnikai fejlesztés	Hangos olvasás Néma olvasás Bekezdések értelmezése Ismétlések Felmondás A tananyag áttekintése A tananyag feldolgozása	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Dr. Tóth László: Tanulási stratégiák Tanuláselméletek és tanítási-tanulási stratégiák Virág Irén (2014)	A történelem tantárgy érdemjegyének (félèves) javulása	A tanulástechnikai módszerek nyomán az otthoni tanulás célzott lesz.

		Kulcsfogalmak kiírása + szótárak, lexikonok, könyvek , tankönyv, jegyzet és Internet használata Jegyzetelés: Hallott anyag alapján. Szöveg olvasása közben. A tananyag összefoglalása.				Könyvet olvas Javulnak a jegyei
--	--	---	--	--	--	---

Egyéni fejlesztési terv: S.A.

Tartalom	Egyéni fejlesztési terület	Tevékenység	Fejlesztés formái és gyakorisága	Eszközök	Mérés, értékelés	Elérendő eredmények
Verbális kommunikáció fejlesztése	Beszéd formai oldalának fejlesztése	Beszédtechnikai gyakorlatok Előszóbeli megnyilvánulás, kisebb-nagyobb nyilvánosság, hallgatóság előtt A figyelem felkeltése és fenntartásának gyakorlása	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Feladatok Önálló szövegalkotás Osztály előtti megszólalások	Önmagához mért fejlődés	érthetőbben beszél helyesen hangsúlyoz Helyesen artikulál
Családi szocializáció	Otthoni konfliktusok „helyes” kezelése	Mentálhigiénés szakember bevonása (forrásház) Gyakori személyes konzultáció	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás Szükséges ideig	Sport, mint terápiás eszköz (karate-BlackBelt SE)		Kiegyensúlyozottabb magatartás
	Önérvényesítés	Helyes konfliktusmegoldási	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás	Kiss Zsófia: Asszertív tréning	Kiselőadás eredménye	Önérvényesítés mellett a kölcsönösségre és a

Szociális kompetencia fejlesztése	A környezeti ingerekre való válaszkészség és a társas hatékonyság.	technikák lehetősége, értelmezése Asszertív kommunikációs gyakorlatok Helyes testtartás az eredményes kommunikációban asszertivitás 3 pillére Az egyénnek az a képessége, hogy személyes igényei között elfogadható kompromisszumot kössön	4 hét	Geoffrey Moss: Az eredményes kommunikáció kézikönyve Bagolyvár Könykiadó Bp., 1998. Szabó Katalin: Kommunikáció felsőfokon Kossuth Kiadó Bp., 2002 Saját feladatlapok		kapcsolat fenntartására is törekszik. Helyesen alkalmazza a technikát az adott szituációban Képes gyors érthető választ adni a kérdésekre Magabiztosan fejlődik
Emlékezet	Verbális emlékezet	Szövegviszamondás, rövidebb szövegek Tartalom (bekezdésnyi) visszamondása Angol nyelvi tehetséggondozás (VEKOP)	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Szöveggyűjtemény Társadalomszociológiai törvények értelmezése (Társ. szoc. jogi és etikai ismeretek tantárgy segítése)	Érdemjegyek javítása elsősorban Társ. szoc. jogi és etikai ismeretek tantárgyból	Megtanul egy hosszabb szakaszt Angol nyelvből előre hozott érettségi 2019 őszén
	Mondatalkotás Kiselőadás	Spontán és irányított beszéd (beszélgetés) . Mondatalkotás képekről, eseményekről, aktuális témákról Összetett mondatok szerkesztése	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 2 hét	Feladatlapok Képek Internet		4-nél több mondatot képes önállóan megfogalmazni és elmondani

Figyelem-koncentráció fejlesztése	Figyelemfejlesztés	Figyelem terjedelme, tartóssága, megosztása, átvitel más területre	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás	Oroszlány Péter: Könyv a tanulásról feladatgyűjtemény		Kevésbé fárad el a tanítási órák végére
	Szándékos figyelem	Figyelemkoncentrációs gyakorlatok (tanulástechnika) Figyelemösszpontosítás eszközei	2 hét	Feladatlapok Gyakorlatok		
Tanulási stratégiák	Tanulástechnikai fejlesztés	Hangos olvasás Néma olvasás Bekezdések értelmezése Ismétlések Felmondás A tananyag áttekintése A tananyag feldolgozása Kulcsfogalmak kiírása + szótárak, lexikonok, könyvek , tankönyv, jegyzet és Internet használata Jegyzetelés: Hallott anyag alapján. Szöveg olvasása közben. A tananyag összefoglalása.	Heti két óra iskolán kívüli foglalkozás 4 hét	Dr. Tóth László: Tanulási stratégiák Tanuláselméletek és tanítási-tanulási stratégiák Virág Irén (2014)	A történelem tantárgy érdemjegyének (félèves) javulása	A tanulástechnikai módszerek nyomán az otthoni tanulás célzott lesz. Könyvet olvas Javulnak a jegyei

Forrás:

1. Babusik Ferenc: Késői kezdés, lemorzsolódás.
2. Fehérvári Anikó (szerk.) (2008): Szakképzés és lemorzsolódás, OFI, Budapest
3. Fehérvári Anikó: Lemorzsolódás és a korai iskolaelhagyás trendjei, 2015
4. Lőz Erika: Iskolai lemorzsolódás (2016)
5. BVHSZC: *Cselekvési Terv a VEKOP-8.6.3.16-2017-00005* „A Szakképzési intézményrendszer átfogó fejlesztése projektre,, (2018)

3. sz. melléklet

BUDAPESTI VENDÉGLÁTÓIPARI ÉS HUMÁN SZAKKÉPZÉSI CENTRUM

Budapest Center of Catering and Human Training
OM azonosító 203078

VEKOP-8.6.3-16-2017-00005 „A szakképzési intézményrendszer átfogó fejlesztése”

Értékelés:

G.D.

Csoportazonosító: SI18G01

D. nem a tanulmányai alapján került be a csoportba. Szülei iskolai végzettsége 8 általános, míg D. képességei többre hivatottak, így ennek a fejlesztésére került sor az év folyamán. Sajnos családi problémái miatt már a jegyei romlásának elkerülése is hatalmas eredménynek számít! (Édesanyja kórházba került, és óvodás korú testvérének ellátása rá hárult.)

Egyéb fontos célok:

- Helyes konfliktusmegoldási technikák lehetősége, értelmezése
- Az egyénnek az a képessége, hogy személyes igényei között elfogadható kompromisszumot kössön
- Beszédtechnikai gyakorlatok
- Légzésgyakorlatok. Logopédiai fejlesztés (dadogás javítása) Beszéd ritmusának javítása (dadogásának javítása)

tanuló neve	belépéskori évfolyam.	induló átlaga	2019. jan.	2019. feb.	2019. márc.	2019. ápr.	2019. máj.	2019. évvégi átlaga	változás
G. D.	10	3,09	3,13	2,16	3,16	3,15	3,71	3,67	0,7

Eredmény:

- A tanuló induló átlagához képest 0,7 javulás volt tapasztalható, különös tekintettel a szakmai tárgyakra (szociális ágazat)
- Beszédkészsége javult
- Kommunikációjában erősödött az önérvényesítés, asszertívitás
- Önbizalma erősödött

.....

Lőz Erika

tanulócsoport vezető

4. sz. melléklet

BUDAPESTI VENDÉGLÁTÓIPARI ÉS HUMÁN SZAKKÉPZÉSI CENTRUM

Budapest Center of Catering and Human Training
OM azonosító 203078

VEKOP-8.6.3-16-2017-00005 „A szakképzési intézményrendszer átfogy fejlesztése”

Értékelés:

S.A.

Csoportazonosító: SI18G01

S.A. a családi háttere miatt került be a csoportba. A helyzete külső támogatást igényelt (mentálhigiénés szakember került bevonásra). Mivel a tanuló SNI részképesség-zavarral küzd, de a motiváltságára jellemző, hogy angol nyelvből előrehozott angol érettségit tudott tenni, ami 82%!!!-ra sikerült. (Angol külön foglalkozásoknak köszönhetően, amihez nagy segítséget nyújtottak a szaktanárok!) A bejövő eredménye 3,9 volt, így a 0.4 jeggyel való javítás nagy eredménynek mondható.

Egyéb fontos célok:

- Mentálhigiénés szakember bevonása (Forrásház – XIX. ker.)
- Gyakori személyes konzultáció
- Asszertív kommunikációs gyakorlatok
- Black Belt SE karate foglalkozáson való részvétel, amivel a feszültséglevezetést céloztuk meg
- A tananyag feldolgozása kulcsfogalmak kiírása + szótárak, lexikonok, könyvek, tankönyv, jegyzet és Internet használata

tanuló neve	belépéskori évfolyam.	induló átlaga	2019. jan.	2019 feb.	2019 márc.	2019 ápr.	2019 máj.	2019 évvégi átlaga	változás
S. A.	10	3,9	4,27	4,33	2,5	4,13	3,27	4,3	0,4

.....

Lőz Erika

tanulócsoport vezető

5. sz. melléklet

SE Semmelweis Ignác Többcélú Szakképző Intézménye

Bp. 1194, Csengő u.1.

KÉRDŐÍV

Kedves Tanulónk!

Egy program – VEKOP 8.6.3.-15-2017-00005 „*Szakképzési intézményrendszer fejlesztése*” – résztvevőjeként megkérlek, hogy olvasd át és töltsd ki az alábbi kérdőívet! *Név nélküli, őszinte válaszokat várunk minden tanulótól, hiszen ezzel lehet valóban segíteni munkánkat.*

I. Személyes adatok

1. Életkor: év Nem: ☐ fiú ☐ lány
2. Melyik képzésre jársz? ☐ szakiskola ☐ szakköznevelő
3. Ebben a kerületben laksz? ☐ igen ☐ nem ☐ vidékről járok
4. Hány km-ről jársz iskolába?
5. Ha elindulsz otthonról, mennyi idő alatt érsz be az iskolába? óra perc
6. Hányan vagytok veled együtt a családban?
7. Van-e valamilyen tisztséged?
 - az osztályban ☐ igen ☐ nem
 - az iskolában ☐ igen ☐ nem

II. Pályaorientáció - életpályaépítés

8. Amikor ebbe az iskolába jelentkezted, melyik képzést választottad?

.....

9. Hányadik helyen jelölted be ezt az iskolát a középiskolába jelentkezéskor?

.....

10. Most hogyan gondolod: jól döntöttél akkor?

- ☐ igen, jó döntés volt, nem bántam meg
- ☐ másik szakot kellett volna választanom
- ☐ más iskolát kellett volna választanom
- ☐ egyéb válasz:

11. Ha meggondoltad volna magad korábbi elképzelésedtől, mi miatt?

- ☐ nem azt tanulom, amit igazán szeretnék
- ☐ jobban tetszik a barátom/barátnőm képzése, iskolája
- ☐ nem érdekel annyira, mint gondoltam
- ☐ túl sok a tanulnivaló, nehezen birkózom meg vele
- ☐ nem elég jó a közösség az osztályban, nem igazán érzem jól magam köztük
- ☐ kevés a jó program az iskolában, mindig csak tanulni kell(ene)
- ☐ újabb kihívás után kell néznem később
- ☐ egyéb:

12. Ha lenne rá lehetőség: az iskola közösségi oldalán ajánlanád ezt az iskolát a leendő elsősöknek?

- ☐ igen ☐ nem ☐ talán, gondolkodnék rajta

13. Milyen új, érdekes dolgokat lehetne még itt tanulni, mire volnál kíváncsi? (Persze nem a többi tanulnivaló mellett!)

.....
.....

14. A tanulmányaidal kapcsolatban: milyen „üzemlátogatásra” mennél el szívesen?

Többet is megjelölhetsz, de választásodat rangsorold 1-5 skálával! (Az 1-es legyen az, amelyik leginkább érdekel!)

- ☐ bölcsőde
- ☐ fitneszközpont
- ☐ kerületi, üzemi veradás (pl. autógyár, nagyobb cég)
- ☐ kórházi gyermekosztály (ahol akár mesét is olvashatnék)
- ☐ szállodai wellness szolgáltatások, animáció
- ☐ egy szuperkórház laborja, legújabb gépek bemutatása
- ☐ egy időszotthon a budai hegyekben
- ☐ egészségnap egy művelődési házban vagy iskolában (előadásokkal, kiállításokkal)
- ☐ orvosi műszereket gyártó nagyüzem, gyár
- ☐ gyógyszergyár
- ☐ egyéb:

15. Most, a „mai fejeddel” gondolkodva, milyen területen dolgoznál a legszívesebben?

Többet is megjelölhetsz, de választásodat rangsorold 1-5 skálával! (Az 1-es legyen az, amelyik leginkább érdekel!)

- ☐ fizioterapeuta (masszőr, animátor...) egy szállodában
- ☐ gyógymasszőr egy szanatóriumban
- ☐ táplálkozási szakértő a fitness világában, wellnessközpontban
- ☐ fogorvosi asszisztens gyermek fogászaton
- ☐ asszisztens egy gyermekorvos mellett
- ☐ asszisztens egy felnőtt háziorvos mellett
- ☐ egészségügyi műsorszerkesztő egy tv csatornánál (esetleg előadó is)
- ☐ életmód tanácsadó; weblap, blog készítés ebben a témában
- ☐ kisgyermekgondozó bölcsődében
- ☐ szülésznő egy újszülött osztályon
- ☐ szaktanár egy középiskolában (egy olyanban, mint pl. ahová járok)
- ☐ laborasszisztens, később laborvezető egy jól felszerelt klinikán
- ☐ szemklinikai asszisztens vagy munkatárs
- ☐ hallásközponti asszisztens vagy munkatárs
- ☐ speciális gyógytornász a Pető Intézetben (fiatal korosztályokat, gyerekeket segítve)
- ☐ egészségügyi termékeket árusító cég marketing menedzsere
- ☐ tovább tanulnék a felsőoktatásban, az egészségügy területén
- ☐ egészen más területre pályázom később

III. Szabadidős, kulturális szokások

16. A tanév eleje óta jársz-e moziba rendszeresen?

- ☐ igen ☐ nem ☐ alkalmanként (havonta egyszer)

17. Barátaidat is elhívtad magaddal?

- ☐ igen ☐ nem ☐ nem volt olyan, akinek érdemes lett volna szólni

18. Meséltél róla valakinek, ajánlottad-e másnak/másoknak?

- ☐ igen ☐ nem ☐ nem volt olyan, akinek érdemes lett volna

19. Iskolai munkádhoz fel tudtad valamilyen módon használni?

- ☐ igen ☐ nem ☐ más témájú filmek voltak

20. Voltál-e valamilyen iskolai színházi látogatáson?

- ☐ igen
☐ nem, mert nem volt program
☐ nem értem rá
☐ nem érdekelt

21. Ha szerveznének színházi előadást, lenne kedved elmenni a többiekkel? (pl.

Vígszínház: Pál utcai fiúk c. előadás)

- ☐ igen ☐ nem ☐ nincs rá idő ☐ nem érdekel igazán

22. Hívnál-e mást is?

- ☐ igen ☐ nem ☐ nincs olyan valaki, aki érdemes lenne rá

23. Ha lenne az iskolában valamilyen önképzőkör, részt vennél benne? Vajon melyik érdekelne?

- ☐ versírás, irodalom, érdekes olvasmányok megbeszélése
- ☐ kézműveskedés: rajz, festés, kreatív barkácsolás
- ☐ filmklub: mai szuperfilmekkel/régi klasszikusok ismertetésével
- ☐ natúra klub: egészséges étkezés, természet, állatok, környezet
- ☐ weblap, blog szerkesztési tudnivalók
- ☐ egyéb, a listán nem lévő ötlet(ek):
.....
- ☐ valójában nem érdekelnének, van elég tennivaló ezeken kívül is

24. Iskolai kulturális munkában szoktál-e részt venni?

- ☐ pl. mikulásnap, karácsonyi, farsangi műsor ☐ igen ☐ nem
- ☐ a nemzeti ünnepek műsorában szerepeltél-e már? ☐ igen ☐ nem
- ☐ még nem vettem részt, de jó lenne egyszer műsort szerkeszteni/bemutatni
- ☐ jobban „kinyitom a fülem” később, ha ilyesmiket hallok
- ☐ nem érdekelnek, van mit tanulni így is

25. Kipróbálnám, mert tetszene az iskolai

- ☐ majorettsz csoport munkája (kerületi fellépésekkel)
- ☐ hipp-hopp tánciskola
- ☐ zumba táncos edzés
- ☐ érdekelne, de nincs rá időm
- ☐ nem érdekelnek

IV. Mentorálás

26. A mentorálás ideje alatt javultak-e a jegyeid? ☐ igen ☐ nem

27. Sikerült-e javítani valamelyik tantárgyból?

☐ egyből ☐ kettőből ☐ még nem tudom, de remélem

28. Ha sikerült javítani, melyikből?

.....

29. A mentorálás ideje alatt lett-e több, vagy újabb barátod/barátnőd? ☐ igen ☐ nem

30. Mi változott a mentorálás hatására? *Több választ is megjelölhetsz!*

- ☐ önbizalmam
- ☐ tanulmányi eredményem
- ☐ több barátom lett – többekkel tudok jól beszélgetni (másokat is megismertem)
- ☐ magabiztosabb lettem
- ☐ többször veszek részt az osztály/iskolai programokban
- ☐ jobban érdekelnek az iskolai programok (még ha nem is megyek el mindegyikre)
- ☐ kiderült, hogy tudok segíteni egy másik osztálytársamnak is
- ☐ egyéb:

31. Miben kérnél még segítséget?

- ☐ különórákhoz: ☐ szakmai tantárgyhoz ☐ több tantárgyhoz
- ☐ nyelvórához segítség
- ☐ „lelkis” megbeszélés, beszélgetés a világról, barátságról, önmagamról, az életről
- ☐ hogyan kell a vitás helyzeteket, konfliktusokat megoldani
- ☐ „csak úgy”, bármiről, mert jólesik magamról elmondani dolgokat valakinek (egy felnőttnek)
- ☐ egyéb:

32. Ha lenne lehetőség, jövőre is vállalnád, hogy részt veszel egy ilyen mentorált programban?

- ☐ igen ☐ nem ☐ talán, még nem tudom

33. Ha lenne ilyen program, jövőre, akkor

- ☐ szeretnéd ugyanazt a mentort kérni?
- ☐ másikat szeretnék
- ☐ valószínűleg nem lenne kedvem részt venni még egyszer
- ☐ biztos, hogy kimaradnék az ilyesmitől

34. Ha szakiskolás vagy, vajon igazak-e ezek az állítások? (1-5-ig rangsorold őket, 1-es legyen a legjobb)

- ☐ kedvelem tanárait, ☐ egyet ☐ többet is
- ☐ szerintem „jó fejek”, bár sok feladatot adnak
- ☐ szeretnék majd olyan lenni, mint közülük az... ☐ egyik ☐ többen is
- ☐ szeretném úgy csinálni a munkámat, mint ő/ők
- ☐ jól felkészültek, jól adnak elő
- ☐ értenek a gyerekek nyelvén is
- ☐ oda lehet hozzájuk menni, ha valamit szeretnék megbeszélni
- ☐ nehéz velük kijönni, nem értem, mit is szeretnének
- ☐ szigorúak - ☐ túl szigorúak (húz alá a megfelelőt!)
- ☐ másfajta tanárt/tanárokat szeretnék

35. Ha lehetne, te hogyan, miben tudnál segíteni osztálytársadnak? Több választ is megjelölhetsz!

- ☐ tanulásban
- ☐ megkérdezném mindig, hogy készült-e?
- ☐ segítenék elmagyarázni neki egyikét dolgot
- ☐ kisebb csoportot alakítanék és őt is bevenném

- ☐ elhívnám őt is egy jó moziba, vagy táncórára
- ☐ együtt készítnék vele farsangi jelmezt
- ☐ együtt tanulnék vele
- ☐ figyelnék rá, főként a programjaira: kivel jár, hová jár?
- ☐ egyéb tipp:

Budapest, 2019.

Köszönöm, hogy kitöltötted a kérdőívet! További jó munkát kívánok Neked!

.....

a projekt vezetője

6. sz. melléklet

Félévi statisztika 2021/22		10.d																							
Tanuló neve	Magatartás	Szorgalom	Biológia	Digitális kultúra	Egészségügyi ismeretek	Elsősegélynyújtás alapismeretei	Irodalom	Pénzügyi és vállalkozói ismeretek	Pszichológia	Szakmai személviségfejlesztés	Szociális ismeretek	Társadalomismeret	Testnevelés	Történelem	Magyar nyelv	Matematika	Angol nyelv	Német nyelv	Tanulmányi átlag	Dicséretetek száma	Bukások száma	Összes igazolt hiányzás	Igazolt hiányzások	Késéssel korrigált igazolt mulasztás	Késéssel korrigált igazolatlan
Cs. J.	4	4	4	4	3	4	3	5	3	5	5	4	4	3	4	"MT"			3,92		0	155	155	155	
D. Sz.	4	4	4	4	5	5	2	4	3	5	4	5	5	3	3	2	3		3,80		0	52	52	52	0
H. K.	5	4	5	4	5	4	2	5	4	5	4	4	5	3	3	2		4	3,93		0	26	26	26	
K. D	5	4	5	4	4	5	2	5	4	5	4	3	5	3	2	4			3,93		0	13	13	13	
K. F.	3	3	4	4	4	4	3	5	3	5	4	4	"MT"	4	4	2	3		3,79		0	47	47	47	
L. A.	5	4	4	4	3	4	3	4	4	5	4	4	4	3	2	4	4		3,73		0	132	132	132	1
M.Zs.	5	5	4	4	4	4	4	4	4	5	5	5	5	5	3	4	5		4,33	1	0	64	64	64	
N. K.	2	3	5	2	3	4	2	4	2	5	2	3	3	2	2	3	4		3,07		0	68	68	68	1 1
O. R.	4	5	5	5	5	4	5	5	4	5	5	5	"MT"	5	4	3	4		4,57	2	0	142	142	142	
R. T.	4	4	5	4	4	4	4	5	4	5	5	4	5	4	4	4	4		4,33	1	0	51	51	51	0
T. D.	5	5	4	5	4	5	3	4	4	5	5	4	5	4	4	4	4		4,27	1	0	5	5	5	
T. N.	5	5	4	5	4	5	4	5	4	5	5	5	5	5	4	"MT"	4		4,57	1	0	74	74	74	
Tantárgyi átlag	4,2 5	4,17	4,42	4,08	4,00	4,33	3,08	4,58	3,58	5,00	4,33	4,17	4,60	3,67	3,25	3,20	3,89	4,00	4,02	6	0	829	829	829	1 2